

**VIJEĆE MINISTARA
BOSNE I HERCEGOVINE**

109

Na temelju člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 146. sjednici održanoj 24. marta 2011. godine, donijelo je

ODLUKU

**O USVAJANJU OSNOVA KVALIFIKACIJSKOG
OKVIRA U BOSNI I HERCEGOVINI**

Član 1.

(Predmet Odluke i primjena)

- (1) Usvajaju se "Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini" kao početni dokument narednog procesa izgradnje i uspostavljanja kvalifikacijskog okvira u našoj zemlji, a na temeljima Evropskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje.
- (2) Dokument usvojen ovom odlukom predstavlja okvir djelovanja za sve institucije i pojedince koji su, u skladu sa svojim nadležnostima, involvirani u proces priprema kvalifikacijskog okvira.

Član 2.

(Formiranje komisije i njen sastav)

- (1) Vijeće ministara će, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova, imenovati interesornu komisiju za izradu kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Komisija) sa zadatkom da izradi i predloži radni plan svih glavnih aktivnosti u okviru izrade kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini (uključujući metodologiju, standarde, potrebna sredstva, rokove, operativne timove i drugo).
- (2) Komisiju čini 19 članova, po šest članova iz reda sva tri konstitutivna naroda i jedan iz reda ostalih, uz odgovarajuću regionalnu pripadnost.

- (3) U pogledu sektorske zastupljenosti, Komisiju čini pet predstavnika ministarstava obrazovanja (državni, entitetski, kantonalni i nivo Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine), tri predstavnika Rektorske konferencije Bosne i Hercegovine, tri predstavnika agencija za obrazovanje formiranih na državnom nivou, tri predstavnika agencija za statistiku (državni i entitetski nivo), tri predstavnika ministarstava za rad i zapošljavanje (državni i entitetski nivo), jedan predstavnik Asocijacije poslodavaca Bosne i Hercegovine i jedan predstavnik Konfederacije sindikata Bosne i Hercegovine.

Član 3.

(Procedura izbora Komisije)

- (1) Ministarstvo civilnih poslova se zadužuje za provođenje procedure za izbor Komisije, na osnovu prijedloga liste kandidata dobijenih od strane nadležnih obrazovnih i drugih vlasti i institucija, navedenih u članu 2. stav (3).
- (2) Komisiju imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Ministarstva civilnih poslova, uz uslov da je taj prijedlog prethodno prihvaćen od strane Konferencije ministara obrazovanja u Bosni i Hercegovini.
- (3) Komisija se imenuje na mandat od jedne godine.

Član 4.

(Način odlučivanja Komisije)

- (1) Komisija odlučuje većinom glasova ukupnog broja članova pod uslovom da takvu većinu čine najmanje dvije trećine glasova predstavnika svakog konstitutivnog naroda.
- (2) Komisija većinom glasova ukupnog broja članova bira predsjedavajućeg/e.

Član 5.

(Izvršenje Odluke)

Zadatak iz člana 3. stav (1) ove odluke Ministarstvo civilnih poslova će izvršiti u roku od dva mjeseca od dana održavanja prve sjednice Vijeća ministara u novom sazivu.

Član 6.

(Sastavni dio Odluke)

Sastavni dio ove odluke su Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

Član 7.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 47/11
24. marta 2011. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Vijeća ministara BiH
Dr. Nikola Špirić, s. r.

OSNOVE KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA U BOSNI I HERCEGOVINI

Uvod

Dokument "Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini" (OKO) zasniva se na obrazovnoj tradiciji i sadašnjem stanju u obrazovanju u Bosni i Hercegovini, te potrebama razvoja ekonomije, pojedinca i društva u cjelini, uz uvažavanje odrednica Evropskoga kvalifikacijskog okvira (EKO) i odgovarajućih evropskih i međunarodnih propisa.

Osnovama kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini stvara se preduslov za izradu "Kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini", koji treba povezati prethodne, sadašnje i buduće rezultate učenja, te ih postaviti u međusobne odnose unutar Bosne i Hercegovine, ali i Evropskog kvalifikacijskog okvira i evropskog obrazovnog prostora, a koji bi trebao biti donesen najkasnije do kraja 2015. godine. Polazne osnove utvrđene ovim dokumentom predstavljaju i smjernice za usklađivanje propisa kojima se uređuju područja osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, odnosno cjeloživotnog učenja, ali i bolje povezivanje promjena i potreba tržišta rada sa obrazovnim programima u Bosni i Hercegovini.

Ostvarivanje strateških ciljeva zemalja Evropske unije, počevši od cilja da se kreira najkonkurentnija ekonomija pa do uspostavljanja evropskog sistema vrijednosti koji će biti široko prihvatljiv, rezultiralo je i novim odnosom prema obrazovanju. Obrazovanje se u Evropskoj uniji tretira kao jedan od ključnih faktora za realizaciju navedenih strateških opredjeljenja.

Brze izmjene tehnologija i razvoj evropskog tržišta su pred obrazovne sisteme svake članice Evropske unije, kao i sisteme u državama koje se žele pridružiti evropskoj porodici, pa tako i u Bosni i Hercegovini, postavile brojne zahtjeve, među prvimu nužnost sistemskog vrednovanja obrazovanja i obuke u svakoj državi i njegovo upoređivanje sa obrazovnim sistemima u drugim državama, a na osnovi zajedničkog utvrđenog referentnog evropskog okvira.

Neophodnost da obrazovanje priprema stručnjake koji će uspješno odgovoriti na stalno mijenjajuće ekonomske izazove, te dinamično i šireće tržište rada, definitivno raskida sa mišljenjem o obrazovanju kao jednom periodu života, koji ima svoj početak i kraj. Obrazovanje postaje cjeloživotni proces, konstanta ljudskog života.

Nakon više godina rada na materijalu, Evropski parlament i Vijeće Evropske unije su aprila 2008. godine usvojili Evropski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje, kao podsticaj mobilnosti i cjeloživotnom učenju, čime se ispunjavaju ciljevi zacrtani u Lisabonskoj strategiji za rast i zapošljivost.

Evropski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje ima za cilj olakšano upoređivanje transparentnih kvalifikacija i kvalifikacijskih nivoa, što omogućava bržu mobilnost tržišta rada, uspostavljanje koncepta cjeloživotnog učenja i osiguranja kvaliteta obrazovanja. Strateški cilj Evropskog kvalifikacijskog okvira je da osigura da kvalifikacije zadovoljavaju društvene i ekonomske potrebe svake zemlje ponaosob i Evropske unije u cjelini, da iza svake kvalifikacije stoji osiguran kvalitet i da se na fleksibilan način omogući svakom pojedincu i horizontalni i vertikalni napredak kroz kvalifikacijsku ljestvicu.

Jezgro Evropskog kvalifikacijskog okvira se sastoji od osam zajedničkih referentnih nivoa u kojima se klasificiraju znanja, vještine i kompetencije, postignuti kao ishodi učenja. Ovih osam nivoa kvalifikacijskog okvira generički obuhvata sve nivoe i tipove obrazovanja i djeluje kao sredstvo prepoznavanja,

razumijevanja i upoređivanja kvalifikacija unutar zemalja Evropske unije.

Shvatajući značaj navedenog evropskog dokumenta za svoju daljnju društveno-ekonomsku reformu, posebno reformu sektora obrazovanja, Bosna i Hercegovina u proteklih pet godina poduzima određene aktivnosti sa ciljem izgradnje kvalifikacijskog okvira, zasnovanog na evropskom.

U dva strateška materijala, usvojena od Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, ukazano je na neophodnost usvajanja kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini: Strategija razvoja stručnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini za period 2007-2013. godine ("Službeni glasnik BiH" broj 65/07); Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementacije 2008-2015 ("Službeni glasnik BiH" broj 63/08).

Pored toga, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je krajem decembra 2007. godine donijelo Odluku o usvajanju dokumenata potrebnih za daljnu implementaciju Bolonjskog procesa u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH" broj 13/08). Među tim dokumentima su i "Okvir za visokoškolske kvalifikacije u Bosni i Hercegovini", "Državni akcioni plan za priznavanje kvalifikacija u Bosni i Hercegovini" (za visoko obrazovanje) i "Provođenje Okvira za kvalifikacije za visoko obrazovanje u Bosni i Hercegovini".

Okvir za visokoškolske kvalifikacije u Bosni i Hercegovini je rađen na osnovu Kvalifikacijskog okvira evropskog prostora visokog obrazovanja. On daje generičke deskriptore ishoda učenja za tri ciklusa visokog obrazovanja, a u okviru aktuelnih reformskih projekata se ide dalje u njegovoj razradi.

Sa već urađenim kvalifikacijskim okvirom za visoko obrazovanje bilo je lakše pristupiti izradi kvalifikacijskog okvira za sve stepene obrazovanja. Okvir za visokoškolske kvalifikacije u Bosni i Hercegovini je integrisan u Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

Kratki pojmovnik kvalifikacijskog okvira

Evropski kvalifikacijski okvir (European Qualifications Framework - EKO ili EQF) je instrument uspostavljanja nivoa kvalifikacija organiziran tako da djeluje kao sredstvo prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između nacionalnih kvalifikacijskih okvira.

Državni (nacionalni) kvalifikacijski okvir (National Qualifications Framework - NQF) je instrument uspostave kvalifikacija stečenih u određenoj zemlji, kojim se daju osnove za jasnoću, pristupanje, prohodnost, sticanje i kvalitetu kvalifikacija.

Kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini je instrument uspostave kvalifikacija stečenih u Bosni i Hercegovini, kojim se daju osnove za jasnoću, pristupanje, prohodnost, sticanje i kvalitetu kvalifikacija.

Evropski kvalifikacijski okvir za visoko obrazovanje je dokument koji je usvojila Konferencija evropskih ministara obrazovanja u Bergenu 2005. godine, koji definira generičke deskriptore za svaki od tri ciklusa visokog obrazovanja, i koji se primjenjuje u svim državama potpisnicama bolonjskog procesa.

Kvalifikacija označava formalni naziv za rezultat procesa procjene i validacije koji je dobijen onda kada kompetentno tijelo odredi da je pojedinac ostvario ishode učenja prema predviđenim standardima.

Ishodi učenja predstavljaju izjavu o tome šta učenik/student/ osoba koja uči zna, razumije i može da obavlja na osnovu završenog procesa učenja, definisanih kroz znanje, vještine i kompetencije.

ISCED (International Standard Classification of Education) je međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja.

Znanje označava rezultat usvajanja informacija kroz proces učenja. Znanje je skup činjenica, principa, teorija i praksi koje se odnose na područje rada ili izučavanja. U kontekstu Evropskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje znanje se opisuje kao teoretsko i/ili činjenično.

Vještine predstavljaju sposobnost primjene znanja i korištenja principa "znati kako" da se izvrši određeni zadatak i da se riješi problem. U kontekstu Evropskog kvalifikacijskog okvira, vještine se definišu kao kognitivne (uključuju korištenje logičkog, intuitivnog i kreativnog razmišljanja), praktične (uključujući fizičku spretnost i korištenje metoda, materijala, sprava i instrumenata) i socijalne vještine (vještine komuniciranja i saradnje, emocionalna inteligencija i druge).

Kompetencije označavaju sposobnost primjene znanja, vještina i personalnih, socijalnih i metodoloških sposobnosti, na radnom mjestu ili tokom učenja, kao i u privatnom i profesionalnom razvoju. U kontekstu Evropskog kvalifikacijskog okvira kompetencije su opisane kao odgovornost i samostalnost.

Cjeloživotno učenje podrazumijeva integraciju formalnog, neformalnog i informalnog učenja kako bi se stekle mogućnosti za stalno unapređenje kvaliteta življenja.

Formalno obrazovanje je učenje usmjereno od strane nastavnika ili instruktora koje se stiče u obrazovnim ustanovama, a prema nastavnim planovima i programima odobrenim od nadležnih obrazovnih vlasti.

Neformalno obrazovanje je organizovan proces učenja i obrazovanja usmjeren ka usavršavanju, specijalizaciji i dopunjavanju znanja, vještina i sposobnosti prema posebnim programima koje izvođe organizatori obrazovanja (redovne škole, centri za obuku, kompanije, agencije i slično).

Informalno učenje je neplanirano učenje i sticanje znanja kroz svakodnevne aktivnosti.

Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva pravo na obrazovanje svake osobe tokom cijelog života, posebno pravo djece sa poteškoćama u razvoju na uključivanje u redovnu nastavu, kao i pravo nadarene djece na maksimalni razvoj njihovog potencijala.

Ciljevi i načela Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini

Kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini je neophodan instrument za osiguravanje jednakog korištenja i primjene standarda: obrazovanja, znanja, kvalifikacija, stručnosti i certificiranja pružaoca obrazovnih usluga. On određuje standarde postignuća koji se očekuju od učenika i odraslih koji su stekli određenu diplomu-certifikat. Njim se istovremeno garantira jednakost i kredibilitet i za poslodavce i za one koji uče.

Ciljevi kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini su:

- razumijevanje različitih vrsta kvalifikacija i njihovih odnosa;
- razumljiv prikaz obrazovnih postignuća za poslodavce, polaznike obrazovanja i roditelje;
- usmjeravanje pojedinca u pogledu izbora obrazovanja i karijere; olakšavanje mobilnosti i transparentnija dostupnost obrazovanju tokom cijelog života;
- olakšavanje prepoznavanja i priznavanja domaćih kvalifikacija u inostranstvu i inostranih u našoj zemlji;
- da služi kvalitetnoj zapošljivosti; stvara pretpostavke za izgradnju sistema vrednovanja i priznavanja kompetencija stečenih u neformalnom i informalnom obrazovanju;
- stvaranje pretpostavki za uvođenje sistema upravljanja kvalitetom postojećih i novih kvalifikacija;
- unapređenje saradnje obrazovanja sa svim socijalnim partnerima;
- promoviranje obrazovanja.

Prethodnom treba dodati i činjenice da kvalifikacijski okvir služi kao referentna tačka za koordiniranje izrade nastavnih planova i programa, metoda učenja i ocjenjivanja, te načina monitoringa obrazovnog procesa. Stoga je transparentnost kvalifikacija posebno važna, ne samo u domaćim relacijama,

nego i u regionalnom i međunarodnom kontekstu. Svi navedeni elementi znače intenzivnu pripremu našeg društva za evropsku integraciju u oblasti obrazovanja.

Osnovna **načela** pri izradi Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini su:

- Uvažavanje tradicije i sadašnjeg stanja u obrazovanju u Bosni i Hercegovini;
- Uvažavanje smjernica Evropske unije, iskustava drugih država u izgradnji vlastitih kvalifikacijskih nivoa i priprema društva za evropske integracije;
- Transparentnost postojećih i novih kvalifikacija;
- Preciziranje nivoa i vrste kvalifikacija;
- Horizontalna mobilnost i vertikalna prohodnost kompetencija između različitih podsistema obrazovanja;
- Izgradnja partnerstva sa svim zainteresiranim stranama: nadležnim obrazovnim vlastima i institucijama, statističkim sistemima, poslodavcima, sindikatima, pružaocima usluga obrazovanja, akademskom zajednicom, civilnim društvom i drugima.

Svaki od pomenutih ciljeva i načela podrazumijeva daljnju razradu i obrazloženje kroz izradu samog kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

Usvajanje Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini za našu zemlju ima poseban značaj, s obzirom na slabe veze između kvalifikacija i kompetencija za određeno radno mjesto, te nedostatak koherentnosti u sistemima postojećih kvalifikacija u Bosni i Hercegovini. Stoga, Bosna i Hercegovina posebno treba biti otvorena za daljnju razradu i permanentno usavršavanje kvalifikacijskog okvira.

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini je prvi dokument Bosne i Hercegovine o kvalifikacijskom okviru za sve nivoe obrazovanja, kojeg je neophodno dalje razvijati u narednom višegodišnjem periodu.

Dokument Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini je usklađen sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom za cjeloživotno učenje. On definiše, koordinira, upravlja i smješta kvalifikacije u strukturu od osam referentnih nivoa (od kojih neki mogu imati podnivoje). Svaki referentni nivo obuhvata definiranu kombinaciju znanja, vještina i kompetencija, odnosno standard postignuća tog i prethodnih kvalifikacijskih nivoa, iz čega se može zaključiti da svaki viši kvalifikacijski nivo implicira da osoba ima više znanja, vještina i kompetencija kao ishoda učenja.

Nivoi ovog okvira određuju postignuća u bilo kojoj oblasti obrazovanja i obuke, bez obzira na način obrazovanja, što omogućava upoređivanje kvalifikacija na osnovu istog sistemskog vrednovanja i veću objektivnost u ocjenjivanju postignuća. Time se olakšava vertikalna i horizontalna prohodnost kroz cijeli sistem obrazovanja i obuke, kako u zemlji, tako i izvan nje.

Ishodi učenja definisani su deskriptorima koji opisuju očekivana znanja, vještine i kompetencije za svaki kvalifikacijski nivo (i eventualne podnivoje), od osnovnog obrazovanja do nivoa doktorata.

Ovaj okvir je dizajniran tako da služi kao opis za različite kvalifikacije u Bosni i Hercegovini, bez obzira na način obrazovanja u obrazovnim ustanovama, centrima za obuku, na radnim mjestima, u privatnom životu, itd. To znači da Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini opisuju ishode učenja koji su postignuti kroz formalno i neformalno obrazovanje i informalno učenje. Okvir pomaže da se povežu rezultati ovih različitih formi učenja kroz evaluaciju ishoda učenja.

Nivoi Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini

Nivo	Tipovi obrazovanja i obuke	Titula kvalifikacije (Pozicija na tržištu rada)	Tip diplome (Diploma / Certifikat / Nivo obrazovanja)
1	Osnovno obrazovanje	Nekvalificirani radnik	Svjedočanstvo o završenom osnovnom obrazovanju
2	Programi stručnog osposobljavanja	Niskokvalificirani radnik	Svjedočanstvo /uvjerenje o završenom programu ili obrazovanju za sticanje niže stručne spreme, koji sadrži sljedeće podatke: - dužinu trajanja obrazovanja; - znanje, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
3	Srednje stručno obrazovanje i obuka	Kvalificirani radnik za određeno zanimanje	Diploma/ Svjedočanstvo/ Uvjerenje o položenom završnom ispitu sa praktičnim radom uz dodatak koji sadrži sljedeće podatke: - nivo kvalifikacije; - znanje, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
4	Srednje tehničko obrazovanje	Specijalizirani kvalificirani radnik za tehnička i srodna zanimanja	Diploma/ Svjedočanstvo o položenoj maturi uz dodatak koji sadrži sljedeće podatke: - nivo kvalifikacije; - smjer koji je osoba završila sa specifičnim znanjem, vještinama i kompetencijama koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
	Srednje opće obrazovanje	Opće kvalificirani radnik	Diploma o položenoj maturi uz dodatak koji sadrži sljedeće: - nivo kvalifikacije; - smjer koji je osoba završila sa specifičnim znanjima; vještinama i kompetencijama; - ostala znanja, vještine i kompetencije koje posjeduje.

5	Postsekundarno obrazovanje, uključujući majstorske i srodne ispite	Visokokvalificirani radnik specijaliziran za određeno zanimanje	Diploma/ Svjedočanstvo o završenom postsekundarnom obrazovanju ili položenom majstorskom i/ili srodnom ispitu za određeno zanimanje uz dodatak koji sadrži sljedeće: - nivo kvalifikacije; - dužinu trajanja obrazovanja; - smjer ili vrstu ispita koji je osoba završila sa specifičnim znanjima, vještinama i kompetencijama; - ostala znanja, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
6	Prvi ciklus visokog obrazovanja	Titule kvalifikacija i sadržaj Diplome i Dodatka diplomi za nivoe 6, 7 i 8 biće riješene donošenjem „Pravilnika o korištenju akademskih titula, te sticanju naučnih i stručnih zvanja“ ¹	- Diploma visokoškolske ustanove - Dodatak diplomi
7	Drugi ciklus visokog obrazovanja		- Magistarska diploma - Dodatak diplomi
8	Treći ciklus visokog obrazovanja		- Diploma doktorata - Dodatak diplomi

¹ Naziv podzakonskog akta definiran je Članom 6. Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 59/07).

**NIVOI OSNOVA KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA
U BOSNI I HERCEGOVNI**
(tabelarni prikaz)

Odnos prema ISCED nivoima i EKO-u (EQF)		Osnove kvalifikacijskog okvira			Raniji sistem u Bosni i Hercegovini zasnovan na stepenima stručne spreme		
ISCED nivo	EKO (EQF)	Kvalifikacija	Završeno obrazovanje	Nivo	Stepen stručne spreme	Završena škola	Kvalifikacija
1 i 2A	1	Nekvalificirani radnik	Osnovno obrazovanje	1	I.	Osnovna škola	Nekvalificirani radnik (NK)
2B	2	Niskokvalificirani radnik	Programi stručnog osposobljavanja	2	II.	Osnovna škola i stručna osposobljenost	Polukvalificirani radnik (PKV)
3C	3	Kvalificirani radnik	Srednje stručno obrazovanje i obuka	3	III.	Trogodišnja srednja škola	Kvalificirani radnik - KV (srednja stručna sprema) III. stepen
3A 3B	4	Opće ili specijalizirani kvalificirani radnik	Srednje opće i tehničko obrazovanje	4	IV.	Četverogodišnja srednja škola	Srednja stručna sprema – IV. stepen
4A 4B	5	Visokokvalificirani radnik specijaliziran za određeno zanimanje	Postsekundarno obrazovanje uključujući majstorske i srodne ispite	5	V.	Specijalizacija na osnovu stručnosti srednjeg obrazovanja	Visokokvalificiran radnik - VKV
5B	6	Bachelor ili Baccalaureat	Prvi ciklus visokog obrazovanja	6	VI.	Viša škola	Viša stručna sprema - VŠS
5A	7	Master	Drugi ciklus visokog obrazovanja	7	VII/1	Fakultet - osnovne studije	Visoka stručna sprema - VSS
					VII/1	Specijalizacija	Magistar specijalist
5	8	Doktorat	Treći ciklus visokog obrazovanja	8	VII/2	Magisterij	Magistar nauka ²
6					VIII.	Doktorat	Doktor nauka

Treba napomenuti da će se odnos između postojećeg sistema u Bosni i Hercegovini, koji je zasnovan na stepenima stručne spreme i kvalifikacija definiranih Evropskim kvalifikacijskim okvirom (EKO ili EQF), detaljnije razradivati i definirati izmjenama i dopunama postojećih zakona, te po potrebi i posebnom zakonskom regulativom i podzakonskim aktima.

² U nivou 8 kvalifikacija magistar nauka ne može se koristiti za predlaganje sticanja novih kvalifikacija, već samo za prepoznavanje postojećih kvalifikacija, te onih koje su se stekle ili će se steći u inostranstvu.

Generički deskriptori kvalifikacijskih nivoa po ishodima učenja

Nivo	Znanje (činjenično i teoretsko)	Vještine (spoznajne, psihomotoričke i socijalne)	Kompetencije (samostalnost i odgovornost)
1	Ova osoba: posjeduje osnovna opća znanja i pokazuje njihovo razumijevanje.	Ova osoba: - posjeduje osnovne opće vještine i sposobna je za jednostavna konkretna logička razmišljanja (potrebna za izvršenje jednostavnih konkretnih zadataka) u poznatim uslovima; - posjeduje osnovne vještine iz informaciono-komunikacijskih tehnologija - je sposobna da primijeni osnovno opće znanje u praksi; - može prikupljati i organizovati date informacije i jasno ih predložiti u verbalnoj i pisanoj formi	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - ima kapacitet za izvršenje jednostavnih zadataka uz neposredni stručni i stalni nadzor u poznatim uslovima; Lične kompetencije³: Ova osoba: - pokazuje spremnost za primjenu znanja i preuzimanje ograničene odgovornosti za izvršavanje jednostavnih zadataka u poznatim uslovima.
2	Ova osoba: posjeduje <u>usku</u>, za određenu oblast vezana teoretska i praktična znanja i u mogućnosti je da ih primjenjuje u izvršavanju zadataka unutar područja rada ili učenja (uključujući i ispravno korištenje stručnog rječnika).	Ova osoba: - posjeduje <u>uske</u>, za određenu oblast vezane, praktične vještine (npr. sposobnost korištenja jednostavnih metoda, alata, instrumenata i materijala) u poznatim uslovima; - posjeduje <u>jednostavna konkretna logička razmišljanja</u> potrebna za primjenu relevantnih informacija u izvršenju skupa jednostavnih i/ili složenijih rutinskih zadataka u poznatim uslovima.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - ima kapacitet da pronalazi rješenja i da izvršava jednostavne i/ili složenije zadatke za poznate probleme uz stručni neposredni nadzor u poznatim uslovima; Lične kompetencije: Ova osoba: - preuzima ograničenu odgovornost za izvršenje jednostavnih i/ili složenijih zadataka u poznatim uslovima i za vlastito učenje.
3	Ova osoba: - posjeduje za određenu oblast praktično i teoretsko znanje (činjenice, principe, procese i opće koncepte vezane za područje rada ili učenja); - ima kapacitet da analizira činjenice unutar područja rada ili učenja.	Ova osoba: - posjeduje <u>šire</u>, za određenu oblast vezane, <u>praktične vještine</u>, u promjenjivim uslovima; - posjeduje <u>konkretna kreativna i jednostavna apstraktna razmišljanja</u>, te sposobnost izvođenja složenih pokreta, zadataka i rješavanje problema odabirom i primjenom osnovnih metoda, alata, informacija i materijala, u promjenjivim uslovima;	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - demonstrira ograničeno praktično iskustvo u radu ili učenju; - ima kapacitet za obavljanje zadataka uz usmjeravanje i prilagođavanje vlastitog ponašanja unutar zadanih smjernica u promjenjivim uslovima. Lične kompetencije:

³ Uključujući ključne kompetencije za cjeloživotno učenje

		može prikupljati, odabirati i upotrebljavati relevantne informacije iz raznih izvora.	Ova osoba: - preuzima ograničenu odgovornost za izvršenje jednostavnih i/ili složenijih zadataka u promjenjivim uslovima i za vlastito učenje. - Učestvuje u radu kao član tima - Pokazuje pozitivan stav prema ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja –kao npr. učenje stranih jezika - Posjeduje osjećaj za inicijativu i preduzetništvo i građanske kompetencije
4	Ova osoba: - posjeduje značajno, za određenu oblast vezano, teoretsko i praktično znanje. - ima kapacitet da analizira činjenice i teoretska znanja unutar područja rada ili učenja.	Ova osoba: - je sposobna da primjenjuje opća i specijalistička znanja i vještine u promjenjivim uslovima. - ima sposobnost <u>jednostavnih apstraktnih logičkih i kreativnih razmišljanja</u> i izvođenja složenih pokreta, te složenu upotrebu metoda, instrumenata, alata i materijala, potrebnih za odabir i primjenu relevantnih informacija u izvršenju skupa složenih specifičnih zadataka, u promjenjivim uslovima; - može prikupljati, odabirati i upotrebljavati relevantne informacije iz raznih izvora.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - demonstrira praktično iskustvo u radu ili učenju; - ima kapacitet za obavljanje složenih zadataka i rješava probleme samostalno; - ima kapacitet da nadgleda druge. Lične kompetencije: Ova osoba: - preuzima djelimičnu odgovornost za vrednovanje i unapređenje aktivnosti u promjenjivim uslovima; - pokazuje samousmjerenost u učenju, te volju i pozitivan stav prema ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja kao što je npr. učiti kako učiti i slično.
5	Ova osoba: - posjeduje široko teoretsko i činjenično znanje, kao i specijalizirano praktično znanje vezano za određenu oblast učenja ili rada; - ima sposobnost analiziranja i sintetiziranja činjenica i teorijskih znanja, kao i njihovo vrednovanje; - ima sposobnost praktične primjene teorijskih znanja i činjenica, te njihovo analiziranje, sintetiziranje i vrednovanje.	Ova osoba: - posjeduje široke, za određenu oblast vezane, teoretske i praktične vještine. - ima sposobnost jednostavnih apstraktnih kreativnih razmišljanja potrebnih za razvijanje rješenja apstraktnih problema u <u>djelimično nepredvidivim uslovima</u>. - ima sposobnost složene upotrebe metoda, instrumenata, alata i materijala i izvođenja složenih pokreta u djelimično nepredvidivim uslovima, kao i izradu jednostavnih metoda, instrumenata, alata i materijala.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - demonstrira široko praktično iskustvo u radu ili učenju; - demonstrira kapacitet da primjenjuje znanje i vještine u iznalaženju strateških rješenja za dobro definirane apstraktne i konkretne probleme; - ima kapacitet za preuzimanje pune odgovornosti u upravljanju/koordiniranju ljudi i projekata u djelimično nepredvidivim uslovima; - ima ograničenu odgovornost za vrednovanje unapređenja aktivnosti u djelimično nepredvidivim uslovima. Lične kompetencije: Ova osoba:

			• pokazuje nezavisnost u učenju, te volju i pozitivan stav prema ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja kao što je npr. učiti kako učiti; komunikacija na stranim jezicima; digitalne kompetencije; osjećaj za inicijativu i preduzetništvo
6	Ova osoba: • pokazuje znanje i razumijevanje u području studija, koje se nadovezuje na njihovo srednjoškolsko obrazovanje i koje je uobičajeno na tom nivou, uz podršku odgovarajućih resursa za učenje (tekstova i informacionih i komunikacijskih tehnologija), koje uključuje neke aspekte koji će se zasnivati na poznavanju najnaprednijih dostignuća u datom području studija.	Ova osoba: • može primijeniti detaljno znanje i kritičko razumijevanje principa vezanih za dato područje studija/discipline primijeniti na način koji pokazuje profesionalan pristup radu ili struci, te posjeduje kompetencije koje se obično pokazuju formiranjem i potkrepljivanjem argumenata i rješavanjem problema unutar datog područja studija; • može primijeniti osnovne metode sticanja znanja i aplikativna istraživanja u datoj disciplini, te je u stanju da odluči o tome koji pristup da upotrijebi za rješavanje datog problema, i svjesna je toga u kojoj mjeri je odabrani pristup primjeren rješavanju takvog problema; • može komunicirati koristeći znanje jednog ili više stranih jezika, i komunikacijskih tehnologija, informacije, ideje, probleme i rješenja, i auditoriju koji nije specijalizovan i koji je specijalizovan za dato područje izučavanja.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: • ima sposobnost da prikuplja i tumači relevantne podatke (obično unutar datog područja studija) na osnovu kojih donosi sudove koji sadrže razmišljanja o relevantnim društvenim naučnim ili etičkim pitanjima. Lične kompetencije: Ova osoba: • je izgradila vještine učenja neophodne za dalji studij, uz visok stepen autonomije i akademskih vještina i svojstava neophodnih za istraživački rad, shvatanje i procjenu novih informacija, koncepata i dokaza iz različitih izvora; • posjeduje temelj za buduće samousmjerenje i cjeloživotno učenje; • je stekla interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene za zapošljavanje i/ili dalji studij.
7	Ova osoba: • može pokazati sistematično razumijevanje i savladavanje znanja u svom području studija/disciplini, koje se temelji na, odnosno proširuje i/ili nadograđuje sa nivoom dodiplomskog studija (prvi stepen), i što predstavlja osnov ili mogućnost za originalnost pri razvoju i/ili primjeni ideja, obično u kontekstu istraživačkog rada.	Ova osoba: • može primijeniti svoje znanje i razumijevanje, kao i sposobnosti rješavanja problema, na nove i nepoznate sredine unutar šireg (ili interdisciplinarnog) konteksta u vezi sa njihovim područjem studija; • može primijeniti konceptualno i apstraktno razmišljanje, uz visok nivo sposobnosti i kreativnosti, čime se omogućava: - kritička ocjena trenutnog istraživačkog i akademskog rada na najvišem nivou u datoj disciplini, - ocjena različitih	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: • ima sposobnost da integrira znanje i bavi se složenim problemima, te da formuliira sudove na osnovu nepotpunih ili ograničenih informacija, ali uz razmišljanje o socijalnim i etičkim odgovornostima vezanim za primjenu njihovog znanja ili sudova; • može prenositi svoje zaključke, znanje i razmišljanja na kojima se oni temelje, uz korištenje odgovarajućeg/ odgovarajućih jezika, auditoriju koji nije specijalizovan i koji je specijalizovan, jasno i

		metodologija, formiranje kritičkog mišljenja i ponuda alternativnih rješenja.	nedvosmisleno. Lične kompetencije: Ova osoba: • je u stanju da svoje znanje podigne na viši nivo, produbi razumijevanje svog područja studija ili discipline, i kontinuirano razvija sopstvene vještine, kroz samostalno učenje i razvoj; • ima vještine učenja koje joj omogućavaju da nastavi studij na način koji će uglavnom biti samousmjeren i autonoman; • je stekla interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene različitim kontekstima učenja i zaposlenja, te pokazuje sposobnost vođenja i/ili pokretanja inicijative i daje doprinos promjeni i razvoju.
8	Ova osoba: pokazuje sistematično razumijevanje područja studija i vladanje vještinama i metodama istraživačkog rada u vezi sa zadatim područjem.	Ova osoba: • pokazuje sposobnost da definiše studijski projekat istraživanja, a zatim provede istraživanje u skladu sa metodologijom date nauke; • originalnim istraživanjem daje vlastiti naučni doprinos koji proširuje granice spoznaje u datoj oblasti; • će nastaviti naučna istraživanja i razvoj te biti pokretač i nosilac napretka u društvu zasnovanom na znanju, doprinoseći stalno razvoju novih tehnika, ideja ili pristupa.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: • je sposobna za kritičku analizu, vrednovanje i sintezu novih i složenih ideja. Lične kompetencije: Ova osoba: • može u vezi sa svojim područjem stručnog i naučnog znanja komunicirati sa kolegama, širom naučnom zajednicom i društvom.

Naredni zadaci

Dokument Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini je tako nazvan, jer predstavlja početak jednog dugoročnog procesa izgradnje i uspostavljanja kvalifikacijskog okvira u našoj zemlji. Pa i onda kada budemo imali kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini koji sadrži uspješnu sintezu strateških ciljeva obrazovanja i svih njegovih socijalnih partnera, odnosno društva u cjelini, i tada ćemo morati biti svjesni da ne može biti konačnog kvalifikacijskog okvira, jer se taj okvir neophodno mijenja sa izmjenama načina proizvodnje, posebno sa uvođenjem novih tehnologija.

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini predstavljaju naše strateško opredjeljenje na planu razvoja takvog standarda kvalifikacija koji će omogućiti našoj zemlji brži društveno-ekonomski napredak i održivost tog napretka.

Da bi se to opredjeljenje realiziralo, potrebno je nastaviti sa daljnjim radom na kvalifikacijskom okviru u Bosni i Hercegovini, kako na njegovoj direktnoj razradi, tako i na anticipiranju pravnih i institucionalnih pretpostavki za njegovo provođenje u praksi.

Neophodno je osigurati da su kvalifikacije u skladu sa vremenom, da odgovaraju potrebama tržišta rada i da su u skladu sa međunarodnim standardima, odnosno izgraditi mehanizme osiguranja kvaliteta kvalifikacija, što podrazumijeva i sistemsko definisanje instrumenata interne i eksterne evaluacije kvaliteta koji bi trebali odstraniti neprihvatljive različitosti u kvaliteti, prisutne sada u našoj zemlji.

To za sobom povlači i pitanje akreditacije obrazovnih ustanova koje nude kvalifikacije. Posebno je značajno u sve aktivnosti ravnopravno uključiti sve društvene partnere obrazovanja i druge relevantne zainteresirane strane. Krajnji cilj jeste izgradnja sistema koji će omogućiti bosanskohercegovačkim kompanijama da dobiju kvalificirane radnike, kao i olakšati mobilnost naših radnika na evropskom tržištu rada.

Jedna od veoma važnih narednih aktivnosti je izgradnja i uspostavljanje sistema priznavanja prethodno stečenog znanja, vještina i kompetencija kroz neformalno i informalno učenje. Osim projekcije infrastrukture, regulisanja procedura, metodologija i načina certificiranja prethodnog učenja, ovaj novi koncept podrazumijeva rješavanje i drugih pitanja, među prvima potrebu uvođenja kreditnog sistema i u srednje obrazovanje, na osnovu evropskog sistema transfera kredita u srednjem stručnom obrazovanju (ECVET), na sličan način kako je Bolonjski proces to regulisao u oblasti visokog obrazovanja. Pored toga, neophodno je pristupiti izradi konkretnih deskriptora učenja za sva zanimanja pravljenih na osnovu generičkog okvira, kao i reformi nastavnih planova i programa na svim nivoima obrazovanja sa ciljem da oni postanu osnovno sredstvo postizanja definiranih ishoda učenja. To otvara pitanje modularizacije nastavnih planova i programa u srednjem i visokom obrazovanju, redizajniranja postojećih i uvođenja novih kvalifikacija, kao i pitanje certificiranja i priznavanja djelimičnih kvalifikacija (tu formu već sada imamo u verifikaciji znanja stranog jezika i informacionih tehnologija).

Proces izgradnje kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini neophodno implicira i aktivnosti na usvajanju međunarodnih standarda za klasifikaciju, među prvima ISCED-a.

Kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini bi trebao obuhvatiti sve forme razvoja ljudskih resursa u našoj zemlji. Stoga je to dugoročan i ozbiljan zadatak kojem se treba pristupiti na osmišljen način, uz izraženu vještinu anticipiranja vremena koje će tek doći.

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini predstavljaju strateško opredjeljenje naše zemlje za razvoj i održavanje visokog standarda kvalifikacija koje se stiču u obrazovanju u Bosni i Hercegovini.

U prethodnom tekstu su navedene samo bitne, osnovne aktivnosti koje ćemo poduzimati u narednom periodu sa ciljem uspostavljanja i razvoja kvalifikacijskog okvira u Bosni i

Hercegovini. S obzirom na činjenicu da bi se tim okvirom trebao uspostaviti međunarodno priznat standard kvalifikacija u Bosni i Hercegovini, odnosno novi sistem, neophodno je sagledati i našu zakonsku regulativu iz oblasti obrazovanja, u smislu analize stepena njene adekvatnosti rečenim zahtjevima, kao i promisliti institucionalne pretpostavke za izvršenje kvalifikacijskog okvira.

S obzirom na činjenicu da je to dugoročni zadatak, ukazuje se potreba za brzim **formiranjem interresorne komisije koja će izraditi i predložiti radni plan svih glavnih aktivnosti u okviru izrade kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini** (uključujući metodologiju, standarde, potrebna sredstva, rokove, operativne timove, i drugo),

Interresornu Komisiju za izradu okvira kvalifikacija u Bosni i Hercegovini čini 19 članova od po 6 članova iz reda sva tri konstitutivna naroda i jedan iz reda ostalih, uz odgovarajuću regionalnu pripadnost.

Članovi Komisije trebali bi biti predstavnici sektora obrazovanja, statistike, rada i zapošljavanja, te poslodavaca, akademске zajednice i drugih socijalnih partnera.

Komisiju bi trebali činiti predstavnici sljedećih sektora/institucija: 5 predstavnika sektora obrazovanja (Ministarstvo civilnih poslova - Sektor za obrazovanje; Federalna koordinacija ministara obrazovanja; 2 predstavnika kantona; Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske; Odjel za obrazovanje u Vladi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine); 3 predstavnika Rektorske konferencije Bosne i Hercegovine; 3 predstavnika agencija za obrazovanje u Bosni i Hercegovini (Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje; Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta i Centar za informisanje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja); 3 predstavnika sektora statistike (Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku Republike Srpske); 3 predstavnika sektora za rad i zapošljavanje (Ministarstvo civilnih poslova - Odsjek za rad i zapošljavanje, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite Republike Srpske); 1 predstavnik poslodavaca Bosne i Hercegovine (Asocijacija poslodavaca Bosne i Hercegovine) i 1 predstavnik sindikata (Konfederacija sindikata Bosne i Hercegovine).

Ministarstvo civilnih poslova se zadužuje za provođenje procedure uspostavljanja Komisije, a na osnovu prijedloga liste kandidata od strane nadležnih obrazovnih i drugih vlasti, s tim što Ministarstvo civilnih poslova - Sektor za obrazovanje imenuje svog predstavnika u Komisiju.

Komisija odlučuje većinom glasova ukupnog broja članova pod uslovom da takvu većinu čine najmanje dvije trećine glasova predstavnika svakog konstitutivnog naroda.

Komisija većinom glasova ukupnog broja članova bira predsjedavajućeg/e.

Komisiju, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova (koji je prethodno prihvatila Konferencija ministara obrazovanja u Bosni i Hercegovini) imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na mandat od jedne godine.

Na temelju članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 146. sjednici održanoj 24. ožujka 2011. godine, donijelo je

ODLUKU**O USVAJANJU OSNOVA KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA U BOSNI I HERCEGOVINI****Članak 1.**

(Predmet Odluke i primjena)

- (1) Usvajaju se "Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini" kao početni dokument budućeg procesa

izgradnje i uspostavljanja kvalifikacijskog okvira u našoj zemlji, a na temeljima Europskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje.

- (2) Dokument usvojen ovom odlukom predstavlja okvir djelovanja za sve institucije i pojedince koji su, u skladu sa svojim nadležnostima, uključeni u proces priprema kvalifikacijskog okvira.

Članak 2.

(Utemeljenje Povjerenstva i njegov sustav)

- (1) Vijeće ministara će, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova, imenovati međuresorno Povjerenstvo za izradu kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) sa zadatkom izrade i prijedloga radnog plana svih glavnih aktivnosti u okviru izrade kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini (uključujući metodologiju, standarde, potrebna sredstva, rokove, operativne timove i drugo).
- (2) Povjerenstvo čini 19 članova, po šest članova iz reda sva tri konstitutivna naroda i jedan iz reda ostalih, uz odgovarajuću regionalnu pripadnost.
- (3) U pogledu sektorske zastupljenosti, Povjerenstvo čini pet predstavnika ministarstava obrazovanja (državni, entitetski, županijski i razina Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine), tri predstavnika Rektorskog zbora Bosne i Hercegovine, tri predstavnika agencija za obrazovanje utemeljenih na državnoj razini, tri predstavnika agencija za statistiku (državna i entitetska razina), tri predstavnika ministarstava za rad i zapošljavanje (državna i entitetska razina), jedan predstavnik Asocijacije gospodarstvenika Bosne i Hercegovine i jedan predstavnik Konfederacije sindikata Bosne i Hercegovine.

Članak 3.

(Procedura izbora Povjerenstva)

- (1) Ministarstvo civilnih poslova se zadužuje za provođenje procedure za izbor Povjerenstva, na temelju prijedloga liste kandidata dobijenih od strane mjerodavnih obrazovnih i drugih vlasti i institucija, navedenih u članku 2. stavak (3).
- (2) Povjerenstvo imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Ministarstva civilnih poslova, uz uvjet da je taj prijedlog prethodno prihvaćen od strane Konferencije ministara obrazovanja u Bosni i Hercegovini.
- (3) Povjerenstvo se imenuje na mandat od jedne godine.

Članak 4.

(Način odlučivanja Povjerenstva)

- (1) Povjerenstvo odlučuje većinom glasova ukupnog broja članova pod uvjetom da takvu većinu čine najmanje dvije trećine glasova predstavnika svakog konstitutivnog naroda.
- (2) Povjerenstvo većinom glasova ukupnog broja članova bira predsjedatelja/e.

Članak 5.

(Izvršenje Odluke)

Zadatak iz članka 3. stavak (1) ove odluke Ministarstvo civilnih poslova će izvršiti u roku od dva mjeseca od dana održavanja prve sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u novom sazivu.

Članak 6.

(Sastavni dio Odluke)

Sastavni dio ove odluke su "Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini".

Članak 7.

(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 47/11
24. ožujka 2011. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. Nikola Špirić, v. r.

OSNOVE KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA U BOSNI I HERCEGOVINI

Uvod

Dokument "Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini" (OKO) temelji se na obrazovnoj tradiciji i sadašnjem stanju u obrazovanju u Bosni i Hercegovini, te potrebama razvoja ekonomije, pojedinca i društva u cjelosti, uz uvažavanje odrednica Europskoga kvalifikacijskog okvira (EKO) i odgovarajućih europskih i međunarodnih propisa.

Osnovama kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini stvara se preduvjet za izradu Kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini, koji treba povezati ranije, sadašnje i buduće rezultate učenja, te ih postaviti u međusobne odnose unutar Bosne i Hercegovine, ali i Europskog kvalifikacijskog okvira i europskog obrazovnog prostora, a koji bi trebao biti donesen najkasnije do kraja 2015. godine. Polazne osnove utvrđene ovim dokumentom predstavljaju i smjernice za usklađivanje propisa kojima se uređuju područja osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, odnosno cjeloživotnog učenja, ali i bolje povezivanje promjena i potreba tržišta rada sa obrazovnim programima u Bosni i Hercegovini.

Ostvarivanje strateških ciljeva zemalja Europske unije, počevši od cilja da se izgradi najkonkurentnija ekonomija pa do uspostavljanja europskog sistema vrijednosti koji će biti široko prihvatljiv, ishodio je i novim odnosom prema obrazovanju. Obrazovanje se u Europskoj uniji promatra kao jedan od ključnih čimbenika za realiziranje navedenih strateških opredjeljenja.

Brze izmjene tehnologija i razvoj europskog tržišta su pred obrazovne sustave svake članice Europske unije, kao i sustave u državama koje se žele pridružiti europskoj porodici, pa tako i u Bosni i Hercegovini, postavile brojne zahtjeve, među prvima nužnost sustavnog vrjednovanja obrazovanja i obuke u svakoj državi i njegovo upoređivanje sa obrazovnim sustavima u drugim državama, a na temelju zajedničkog utvrđenog referentnog europskog okvira.

Nužnost da obrazovanje priprema stručnjake koji će uspješno odgovoriti na stalno mijenjajuće ekonomske izazove, te dinamičko i šireće tržište rada, konačno raskida sa mišljenjem o obrazovanju kao jednom razdoblju života, koji ima svoj početak i kraj. Obrazovanje postaje cjeloživotni proces, konstanta ljudskog života.

Nakon više godina rada na materijalu, Europski parlament i Vijeće Europske unije su travnja 2008. godine usvojili Europski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje, kao podsticaj mobilnosti i cjeloživotnom učenju, čime se ispunjavaju ciljevi zacrtani u Lisabonskoj strategiji za rast i zapošljivost.

Europski kvalifikacijski okvir za cjeloživotno učenje ima za cilj olakšati upoređivanje transparentnih kvalifikacija i kvalifikacijskih razina, što omogućava bržu mobilnost tržišta rada, uspostavljanje koncepta cjeloživotnog učenja i osiguranja kvaliteta obrazovanja. Strateški cilj Europskog kvalifikacijskog okvira je osigurati da kvalifikacije zadovolje društvene i ekonomske potrebe svake zemlje ponaosob i Europske unije u cjelosti, da iza svake kvalifikacije stoji osiguran kvalitet i da se na fleksibilan način omogući svakoj osobi i horizontalni i vertikalni napredak kroz kvalifikacijsku ljestvicu.

Jezgro Europskog kvalifikacijskog okvira se sastoji od osam zajedničkih referentnih razina u kojima se klasificiraju znanja, vještine i kompetencije, postignuti kao ishodi učenja. Ovih osam razina kvalifikacijskog okvira generički obuhvata sve razine i tipove obrazovanja i djeluje kao sredstvo prepoznavanja, razumijevanja i upoređivanja kvalifikacija unutar zemalja Europske unije.

Shvatajući značaj navedenog europskog dokumenta za svoju daljnju društveno-ekonomsku reformu, posebice reformu sektora obrazovanja, Bosna i Hercegovina u zadnjih pet godina poduzima određene aktivnosti sa ciljem izgradnje kvalifikacijskog okvira, utemeljenog na europskom.

U dva strateška materijala, usvojena od Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, ukazano je na nužnost usvajanja

kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini: Strategija razvoja strukovnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini za period 2007-2013. godine ("Službeni glasnik BiH" broj 65/07); Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementacije 2008-2015 ("Službeni glasnik BiH" broj 63/08).

Pored toga, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je koncem prosinca 2007. godine donijelo Odluku o usvajanju dokumenata potrebnih za daljnju provedbu Bolonjskog procesa u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH" broj 13/08). Među tim dokumentima su i "Okvir za visokoškolske kvalifikacije u Bosni i Hercegovini, "Državni akcioni plan za priznavanje kvalifikacija u Bosni i Hercegovini" (za visoko obrazovanje) i "Provedba Okvira za kvalifikacije za visoko obrazovanje u Bosni i Hercegovini".

Okvir za visokoškolske kvalifikacije u Bosni i Hercegovini je raden na temelju Kvalifikacijskog okvira europskog prostora visokog obrazovanja. On daje generičke deskriptore ishoda učenja za tri ciklusa visokog obrazovanja, a u okviru aktualnih reformskih projekata se ide dalje u njegovoj razradi.

Sa već urađenim kvalifikacijskim okvirom za visoko obrazovanje bilo je lakše pristupiti izradi kvalifikacijskog okvira za sve stupnjeve obrazovanja. Okvir za visokoškolske kvalifikacije u Bosni i Hercegovini je integriran u Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

Kratki pojmovnik kvalifikacijskog okvira

Europski kvalifikacijski okvir (European Qualifications Framework - EKO ili EQF) je instrument uspostave razina kvalifikacija organiziran tako da djeluje kao sredstvo prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između nacionalnih kvalifikacijskih okvira.

Državni (nacionalni) kvalifikacijski okvir (National Qualifications Framework - NQF) je instrument uspostave kvalifikacija stečenih u određenoj zemlji, kojim se daju temelji za jasnoću, pristupanje, prohodnost, stjecanje i kvalitetu kvalifikacija.

Kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini je instrument uspostave kvalifikacija stečenih u Bosni i Hercegovini, kojim se daju osnove za jasnoću, pristupanje, prohodnost, stjecanje i kvalitetu kvalifikacija.

Europski kvalifikacijski okvir za visoko obrazovanje je dokument koji je usvojila Konferencija europskih ministara obrazovanja u Bergenu 2005. godine, koji definira generičke deskriptore za svaki od tri ciklusa visokog obrazovanja, i koji se primjenjuje u svim državama potpisnicama bolonjskog procesa.

Kvalifikacija označava formalni naziv za rezultat procesa procjene i validacije koji je dobijen onda kada kompetentno tijelo odredi da je pojedinac ostvario ishode učenja prema predviđenim standardima.

Ishodi učenja predstavljaju izjavu o tome šta učenik/student/ osoba koja uči zna, razumije i može da obavlja na osnovu završnog procesa učenja, definiranih kroz znanje, vještine i kompetencije.

ISCED (International Standard Classification of Education) je međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja.

Znanje označava ishod usvajanja informacija kroz proces učenja. Znanje je skup činjenica, principa, teorija i praksi koje se odnose na područje rada ili izučavanja. U kontekstu Europskog kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje znanje se opisuje kao teorijsko i/ili činjenično.

Vještine predstavljaju sposobnost primjene znanja i korištenja principa "znati kako" izvršiti određeni zadatak i riješiti problem. U kontekstu Europskog kvalifikacijskog okvira, vještine se definiraju kao spoznajne (uključuju korištenje logičkog, intuitivnog i kreativnog razmišljanja), praktične (uključujući fizičku spretnost i korištenje metoda, materijala, sprava i instrumenata) i socijalne vještine (vještine komuniciranja i suradnje, emocionalna inteligencija i druge).

Kompetencije označavaju sposobnost primjene znanja, vještina i osobnih, socijalnih i metodoloških sposobnosti, na

radnom mjestu ili tokom učenja, kao i u privatnom i profesionalnom razvoju. U kontekstu Europskog kvalifikacijskog okvira kompetencije su opisane kao odgovornost i samostalnost.

Cjeloživotno učenje podrazumijeva integraciju formalnog, neformalnog i informalnog učenja kako bi se stekle mogućnosti za stalno unapređenje kvaliteta življenja.

Formalno obrazovanje je učenje usmjereno od strane nastavnika ili instruktora koje se stječe u obrazovnim ustanovama, a prema nastavnim planovima i programima odobrenim od mjerodavnih obrazovnih vlasti.

Neformalno obrazovanje je organiziran proces učenja i obrazovanja usmjeren ka usavršavanju, specijalizaciji i dopunjavanju znanja, vještina i sposobnosti prema posebnim programima koje izvođe organizatori obrazovanja (redovne škole, centri za obuku, kompanije, agencije i slično).

Informalno učenje je neplanirano učenje i stjecanje znanja kroz svakodnevne aktivnosti.

Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva pravo na obrazovanje svake osobe tijekom cijelog života, posebice pravo djece za poteškoćama u razvoju na uključivanje u redovitu nastavu, kao i pravo nadarene djece na maksimalni razvoj njihovog potencijala.

Ciljevi i načela Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini

Kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini je nužan instrument za osiguranje jednake uporabe i primjene standarda: obrazovanja, znanja, kvalifikacija, stručnosti i certificiranja pružatelja obrazovnih usluga. On određuje standarde postignuća koji se očekuju od učenika i odraslih koji su stekli određenu diplomu-certifikat. Njim se istovremeno garantira jednakost i kredibilitet i za gospodarstvenike i za one koji uče.

Ciljevi kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini su:

- razumijevanje različitih vrsta kvalifikacija i njihovih odnosa;
- razumljiv prikaz obrazovnih postignuća za gospodarstvenike, polaznike obrazovanja i roditelje;
- usmjeravanje pojedinca u pogledu izbora obrazovanja i karijere; olakšavanje mobilnosti i transparentnija dostupnost obrazovanju tijekom cijelog života;
- olakšavanje prepoznavanja i priznavanja domaćih kvalifikacija u inozemstvu i inozemnih u našoj zemlji;
- da služi kvalitetnoj zapošljivosti; stvara pretpostavke za izgradnju sistema vrjednovanja i priznavanja kompetencija stečenih u neformalnom i informalnom obrazovanju;
- stvaranje pretpostavki za uvođenje sistema upravljanja kvalitetom postojećih i novih kvalifikacija;
- unapređenje suradnje obrazovanja sa svim socijalnim partnerima;
- promoviranje obrazovanja.

Prethodnom treba dodati i činjenice da kvalifikacijski okvir služi kao referentna točka za koordiniranje izrade nastavnih planova i programa, metoda učenja i ocjenjivanja, te načina praćenja obrazovnog procesa. Stoga je transparentnost kvalifikacija posebice važna, ne samo u domaćim relacijama, nego i u regionalnom i međunarodnom kontekstu. Svi navedeni elementi znače intenzivnu pripremu našeg društva za europsku integraciju u području obrazovanja.

Osnovna **načela** pri izradi Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini su:

- Uvažavanje tradicije i sadašnjeg stanja u obrazovanju u Bosni i Hercegovini;
- Uvažavanje smjernica Europske unije, iskustava drugih država u izgradnji vlastitih kvalifikacijskih razina i priprema društva za Europske integracije;
- Transparentnost postojećih i novih kvalifikacija;
- Preciziranje razina i vrste kvalifikacija;
- Horizontalna mobilnost i vertikalna prohodnost kompetencija između različitih podsustava obrazovanja;

- Izgradnja partnerstva sa svim zainteresiranim stranama: mjerodavnim obrazovnim vlastima i institucijama, statističkim sustavima, poslodavcima, sindikatima, pružateljima usluga obrazovanja, akademskom zajednicom, civilnim društvom, i drugima.

Svaki od pomenutih ciljeva i načela podrazumijeva daljnju razradu i pojašnjenje kroz izradu samog kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini.

Usvajanje Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini za našu zemlju ima poseban značaj, imajući u vidu slabe veze između kvalifikacija i kompetencija za određeno radno mjesto, te nedostatak koherentnosti u sustavima postojećih kvalifikacija u Bosni i Hercegovini. Stoga, Bosna i Hercegovina posebice treba biti otvorena za daljnju razradu i stalno usavršavanje kvalifikacijskog okvira.

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini je prvi dokument Bosne i Hercegovine o kvalifikacijskom okviru za sve razine obrazovanja, kojeg je nužno dalje razvijati u budućem višegodišnjem razdoblju.

Dokument Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini je sukladan sa Europskim kvalifikacijskim okvirom za cjeloživotno učenje. On definira, koordinira, upravlja i smješta kvalifikacije u strukturu od osam referentnih razina (od kojih neke mogu imati podrazine). Svaka referentna razina

obuhvaća definiranu kombinaciju znanja, vještina i kompetencija, odnosno standard postignuća tog i prethodnih kvalifikacijskih razina, iz čega se može zaključiti da svaka viša kvalifikacijska razina ukazuje da osoba ima više znanja, vještina i kompetencija kao ishoda učenja.

Razine ovog okvira određuju postignuća u bilo kojem području obrazovanja i obuke, bez obzira na način obrazovanja, što omogućava upoređivanje kvalifikacija na temelju istog sustavnog vrjednovanja i veću objektivnost u ocjenjivanju postignuća. Time se olakšava vertikalna i horizontalna prohodnost kroz cijeli sustav obrazovanja i obuke, kako u zemlji, tako i izvan nje.

Ishodi učenja definirani su deskriptorima koji opisuju očekivana znanja, vještine i kompetencije za svaku kvalifikacijsku razinu (i moguće podrazine), od osnovnog obrazovanja do razine doktorata.

Ovaj okvir je sačinjen tako da služi kao opis za različite kvalifikacije u Bosni i Hercegovini, bez obzira na način obrazovanja u obrazovnim ustanovama, centrima za obuku, na radnim mjestima, u privatnom životu, itd. To znači da Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini opisuju ishode učenja koji su postignuti kroz formalno i neformalno obrazovanje i informalno učenje. Okvir pomaže povezati rezultate ovih različitih formi učenja kroz evaluaciju ishoda učenja.

Razine Osnova kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovine

Razina	Vrste obrazovanja i obuke	Titula kvalifikacije (Pozicija na tržištu rada)	Vrsta diplome (Diploma / Certifikat / razina obrazovanja)
1	Osnovno obrazovanje	Nekvalificirani radnik	Svjedožba o završenom osnovnom obrazovanju
2	Programi strukovnog osposobljavanja	Niskokvalificirani radnik	Svjedodžba/uvjerenje o završenom programu ili obrazovanju za stjecanje niže stručne spreme, koji sadrži sljedeće podatke: - dužinu trajanja obrazovanja; - znanje, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
3	Srednje strukovno obrazovanje i obuka	Kvalificirani radnik za određeno zanimanje	Diploma/Svjedodžba/Uvjerenje o položenom završnom ispitu sa praktičnim radom uz dodatak koji sadrži sljedeće podatke: - razina kvalifikacije; - znanje, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
4	Srednje tehničko obrazovanje	Specijalizirani kvalificirani radnik za tehnička i srodna zanimanja	Diploma/Svjedodžba o položenoj maturi uz dodatak koji sadrži sljedeće podatke: - razina kvalifikacije; - smjer koji je osoba završila sa specifičnim znanjem, vještinama i kompetencijama koje posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
	Srednje opće obrazovanje	Opće kvalificirani radnik	Diploma o položenoj maturi uz dodatak koji sadrži sljedeće: - razina kvalifikacije; - smjer koji je osoba završila sa specifičnim znanjima; vještinama i kompetencijama; - ostala znanja, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje.

5	Postsekundarno obrazovanje, uključujući majstorske i srodne ispite	Visokokvalificirani radnik specijaliziran za određeno zanimanje	Diploma/Svjedodžba o završenom postsekundarnom obrazovanju ili položenom majstorskom i/ili srodnom ispitu za određeno zanimanje uz dodatak koji sadrži sljedeće: - razina kvalifikacije; - dužinu trajanja obrazovanja; - smjer ili vrstu ispita koji je osoba završila sa specifičnim znanjima, vještinama i kompetencijama; - ostala znanja, vještine i kompetencije koje osoba posjeduje; - za koje poslove je osposobljena.
6	Prvi ciklus visokog obrazovanja	Titule kvalifikacija i sadržaj Diplome i Dodatka diplomi za razine 6, 7 i 8 biće riješene donošenjem „Pravilnika o korištenju akademskih titula, te stjecanju znanstvenih i stručnih zvanja“ ¹	- Diploma visokoškolske ustanove - Dodatak diplomi
7	Drugi ciklus visokog obrazovanja		- Magistarska diploma - Dodatak diplomi
8	Treći ciklus visokog obrazovanja		- Diploma doktorata - Dodatak diplomi

¹ Naziv podzakonskog akta definiran je Člankom 6. Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 59/07).

RAZINE OSNOVA KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA U BOSNI I HERCEGOVINI
(tabelarni prikaz)

Odnos prema ISCED razinama i EKO-u (EQF)		Osnove kvalifikacijskog okvira			Raniji sustav u Bosni Hercegovini utemeljen na stupnjevima stručne spreme		
ISCED razina	EKO (EQF)	Kvalifikacija	Završeno obrazovanje	Nivo	Stupanj stručne spreme	Završena škola	Kvalifikacija
1 i 2A	1	Nekvalificirani radnik	Osnovno obrazovanje	1	I.	Osnovna škola	Nekvalificirani radnik (NK)
2B	2	Niskokvalificirani radnik	Programi stručnog osposobljavanja	2	II.	Osnovna škola i stručna osposobljenost	Polukvalificirani radnik (PKV)
3C	3	Kvalificirani radnik	Srednje strukovno obrazovanje i obuka	3	III.	Trogodišnja srednja škola	Kvalificirani radnik - KV (srednja stručna sprema) III. stupanj
3A 3B	4	Opće ili specijalizirani kvalificirani radnik	Srednje opće i tehničko obrazovanje	4	IV.	Četverogodišnja srednja škola	Srednja stručna sprema – IV. stupanj
4A 4B	5	Visokokvalificirani radnik specijaliziran za određeno zanimanje	Postsekundarno obrazovanje uključujući majstorske i srodne ispite	5	V.	Specijalizacija na osnovu stručnosti srednjeg obrazovanja	Visokokvalificiran radnik - VKV
5B	6	Bachelor ili Baccalaureat	Prvi ciklus visokog obrazovanja	6	VI.	Viša škola	Viša stručna sprema - VŠS
5A	7	Master	Drugi ciklus visokog obrazovanja	7	VII./1	Fakultet - osnovne studije	Visoka stručna sprema - VSS
					VII./1	Specijalizacija	Magistar specijalist
5	8	Doktorat	Treći ciklus visokog obrazovanja	8	VII./2	Magisterij	Magistar znanosti ²
6					VIII.	Doktorat	Doktor znanosti

Treba napomenuti da će se odnos između postojećeg sustava u Bosni i Hercegovini, koji je utemeljen na stupnjevima stručne spreme i kvalifikacija definiranih Europskim

² Na razini 8, kvalifikacija magistar znanosti ne može se koristiti za predlaganje stjecanja novih kvalifikacija, već samo za prepoznavanje postojećih kvalifikacija, te onih koje su se stekle ili će se steći u inozemstvu.

kvalifikacijskim okvirom (EKO ili EQF), detaljnije razradivati i definirati izmjenama i dopunama postojećih zakona, te po potrebi i posebnom zakonskom regulativom i podzakonskim aktima.

Generički deskriptori kvalifikacijskih razina po ishodima učenja

Razina	Znanje (činjenično i teorijsko)	Vještine (spoznajne, psihomotoričke i socijalne)	Kompetencije (samostalnost i odgovornost)
1	Ova osoba: posjeduje osnovna opća znanja i pokazuje njihovo razumijevanje.	Ova osoba: - posjeduje osnovne opće vještine i sposobna je za jednostavna konkretna logička razmišljanja (potrebna za izvršenje jednostavnih konkretnih zadataka) u poznatim uslovima; - posjeduje osnovne vještine iz informacijsko-komunikacijskih tehnologija - je sposobna primijeniti osnovno opće znanje u praksi; - može prikupljati i organizirati date informacije i jasno ih predočiti u verbalnoj i pisanoj formi	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - ima kapacitet za izvršenje jednostavnih zadataka uz neposredni stručni i stalni nadzor u poznatim uvjetima; Osobne kompetencije ³ : Ova osoba: - pokazuje spremnost za primjenu znanja i preuzimanje ograničene odgovornosti za izvršavanje jednostavnih zadataka u poznatim uvjetima.
2	Ova osoba: posjeduje usku, za određenu oblast vezanu teorijska i praktična znanja i u mogućnosti je da ih primjenjuje u izvršavanju zadataka unutar područja rada ili učenja (uključujući i ispravno korištenje stručnog rječnika).	Ova osoba: - posjeduje uske, za određenu oblast vezane, praktične vještine (npr. sposobnost korištenja jednostavnih metoda, alata, instrumenata i materijala) u poznatim uslovima; - posjeduje jednostavna konkretna logička razmišljanja potrebna za primjenu relevantnih informacija u izvršenju skupa jednostavnih i/ili složenijih rutinskih zadataka u poznatim uvjetima.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - ima kapacitet da pronalazi rješenja i da izvršava jednostavne i/ili složenije zadatke za poznate probleme uz stručni neposredni nadzor u poznatim uvjetima; Osobne kompetencije: Ova osoba: - preuzima ograničenu odgovornost za izvršenje jednostavnih i/ili složenijih zadataka u poznatim uvjetima i za vlastito učenje.
3	Ova osoba: - posjeduje za određenu oblast praktično i teorijsko znanje (činjenice, principe, procese i opće koncepte vezane za područje rada ili učenja); - ima kapacitet da analizira činjenice unutar područja rada ili učenja.	Ova osoba: - posjeduje šire, za određenu oblast vezane, praktične vještine, u promjenjivim uslovima; - posjeduje konkretna kreativna i jednostavna apstraktna razmišljanja, te sposobnost izvođenja složenih pokreta, zadataka i rješavanje problema odabirom i primjenom osnovnih metoda, alata, informacija i materijala, u promjenjivim uslovima; - može prikupljati, odabirati i upotrebljavati relevantne informacije iz raznih izvora.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - demonstrira ograničeno praktično iskustvo u radu ili učenju; - ima kapacitet za obavljanje zadataka uz usmjeravanje i prilagođavanje vlastitog ponašanja unutar zadanih smjernica u promjenjivim uvjetima. Osobne kompetencije: Ova osoba: - preuzima ograničenu odgovornost za izvršenje jednostavnih i/ili složenijih zadataka u promjenjivim uvjetima i za vlastito učenje. - Učestvuje u radu kao član tima - Pokazuje pozitivan stav prema ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja – kao npr. učenje stranih jezika - Posjeduje osjećaj za inicijativu i poduzetnistvo i građanske kompetencije

³ Uključujući ključne kompetencije za cjeloživotno učenje

4	Ova osoba: • posjeduje značajno, za određenu oblast vezano, teorijsko i praktično znanje. • ima kapacitet da analizira činjenice i teorijska znanja unutar područja rada ili učenja.	Ova osoba: • je sposobna da primjenjuje opća i specijalistička znanja i vještine u promjenjivim uslovima. • ima sposobnost jednostavnih apstraktnih logičkih i kreativnih razmišljanja i izvođenja složenih pokreta, te složenu uporabu metoda, instrumenata, alata i materijala, potrebnih za odabir i primjenu relevantnih informacija u izvršenju skupa složenih specifičnih zadataka, u promjenjivim uslovima; • može prikupljati, odabirati i upotrebljavati relevantne informacije iz raznih izvora.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: • demonstrira praktično iskustvo u radu ili učenju; • ima kapacitet za obavljanje složenih zadataka i rješava probleme samostalno; • ima kapacitet da nadgleda druge. Osobne kompetencije: Ova osoba: • preuzima djelimičnu odgovornost za vrjednovanje i unaprijeđenje aktivnosti u promjenjivim uslovima; • pokazuje samousmjeravanje u učenju, te volju i pozitivan stav prema ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja kao što je npr. učiti kako učiti i slično.
5	Ova osoba: • posjeduje široko teorijsko i činjenično znanje, kao i specijalizirano praktično znanje vezano za određenu oblast učenja ili rada; • ima sposobnost analiziranja i sintetiziranja činjenica i teorijskih znanja, kao i njihovo vrednovanje; • ima sposobnost praktične primjene teorijskih znanja i činjenica, te njihovo analiziranje, sintetiziranje i vrjednovanje.	Ova osoba: • posjeduje široke, za određenu oblast vezane, teorijske i praktične vještine. • ima sposobnost jednostavnih apstraktnih kreativnih razmišljanja potrebnih za razvijanje rješenja apstraktnih problema u djelomice nepredvidivim uvjetima. • ima sposobnost složene uporabe metoda, instrumenata, alata i materijala i izvođenja složenih pokreta u djelomice nepredvidivim uvjetima, kao i izradu jednostavnih metoda, instrumenata, alata i materijala.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: • demonstrira široko praktično iskustvo u radu ili učenju; • demonstrira kapacitet da primjenjuje znanje i vještine u iznalaženju strateških rješenja za dobro definirane apstraktne i konkretne probleme; • ima kapacitet za preuzimanje pune odgovornosti u upravljanju/koordiniranju ljudi i projekata u djelomice nepredvidivim uvjetima; • ima ograničenu odgovornost za vrjednovanje unaprijeđenja aktivnosti u djelimično nepredvidivim uslovima. Osobne kompetencije: Ova osoba: • pokazuje neovisnost u učenju, te volju i pozitivan stav prema ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja kao što je npr. učiti kako učiti; komunikacija na stranim jezicima; digitalne kompetencije; osjećaj za inicijativu i poduzetništvo
6	Ova osoba: • pokazuje znanje i razumijevanje u području studija, koje se nadovezuje na njihovo srednjoškolsko obrazovanje i koje je uobičajeno na toj razini, uz podršku odgovarajućih resursa za učenje (tekstova i informacijskih i komunikacijskih tehnologija), koje uključuje neke aspekte koji će se temeljiti na poznavanju najnaprednijih dostignuća u datom području studija	Ova osoba: • može primijeniti detaljno znanje i kritičko razumijevanje principa vezanih za dato područje studija/discipline primijeniti na način koji pokazuje profesionalan pristup radu ili struci, te posjeduje kompetencije koje se obično pokazuju formiranjem i potkrepljivanjem argumenata i rješavanjem problema unutar datog područja studija; • može primijeniti osnovne metode stjecanja znanja i aplikativna istraživanja u datoj disciplini, te je u stanju da odluči o tome koji pristup da upotrijebi za rješavanje datog problema, i svjesna je toga u kojoj mjeri je odabrani pristup primjeren rješavanju takvog problema; • može komunicirati koristeći znanje jednog ili više stranih jezika, i komunikacijskih tehnologija, informacije, ideje, probleme i rješenja, i auditoriju koji nije specijaliziran i koji je specijaliziran za dato područje izučavanja.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: • ima sposobnost da prikuplja i tumači relevantne podatke (obično unutar datog područja studija) na osnovu kojih donosi sudove koji sadrže razmišljanja o relevantnim društvenim znanstvenim ili etičkim pitanjima. Osobne kompetencije: Ova osoba: • je izgradila vještine učenja nužne za dalji studij, uz visok stupanj autonomije i akademskih vještina i svojstava nužnih za istraživački rad, shvatanje i procjenu novih informacija, koncepata i dokaza iz različitih izvora; • posjeduje temelj za buduće samousmjeravanje i cjeloživotno učenje; • je stekla interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene za zapošljavanje i/ili dalji studij.

7	Ova osoba: može pokazati sistematično razumijevanje i savladavanje znanja u svom području studija/disciplini, koje se temelji na, odnosno proširuje i/ili nadograđuje sa razinom dodiplomskog studija (prvi stupanj), i što predstavlja osnov ili mogućnost za originalnost pri razvoju i/ili primjeni ideja, obično u kontekstu istraživačkog rada.	Ova osoba: - može primijeniti svoje znanje i razumijevanje, kao i sposobnosti rješavanja problema, na nove i nepoznate sredine unutar šireg (ili interdisciplinarnog) konteksta u vezi sa njihovim područjem studija; - može primijeniti konceptualno i apstraktno razmišljanje, uz visoku razinu sposobnosti i kreativnosti, čime se omogućava: - kritička ocjena trenutnog istraživačkog i akademskog rada na najvišoj razini u datoj disciplini, - ocjena različitih metodologija, formiranje kritičkog mišljenja i ponuda alternativnih rješenja.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - ima sposobnost da integrira znanje i bavi se složenim problemima, te da formuliira sudove na temelju nepotpunih ili ograničenih informacija, ali uz razmišljanje o socijalnim i etičkim odgovornostima vezanim za primjenu njihovog znanja ili sudova; - može prenositi svoje zaključke, znanje i razmišljanja na kojima se oni temelje, uz korištenje odgovarajućeg/ odgovarajućih jezika, auditoriju koji nije specijaliziran i koji je specijaliziran, jasno i nedvosmisleno. Osobne kompetencije: Ova osoba: - je u stanju da svoje znanje podigne na višu razinu, produbi razumijevanje svog područja studija ili discipline, i kontinuirano razvija osobne vještine, kroz samostalno učenje i razvoj; - ima vještine učenja koje omogućavaju da nastave studij na način koji će uglavnom biti samousmjeren i autonoman; - je stekla interpersonalne vještine i vještine timskog rada, primjerene različitim kontekstima učenja i zaposlenja, te pokazuje sposobnost vođenja i/ili pokretanja inicijative i daje doprinos promjeni i razvoju.
8	Ova osoba: pokazuje sistematično razumijevanje područja studija i vladanje vještinama i metodama istraživačkog rada u vezi sa zadatim područjem.	Ova osoba: - pokazuje sposobnost da definiira studijski projekt istraživanja, a zatim provede istraživanje u skladu sa metodologijom date znanosti; - originalnim istraživanjem daje osobni znanstveni doprinos koji proširuje granice spoznaje u datoj oblasti; - će nastaviti znanstvena istraživanja i razvoj te biti pokretač i nositelj napretka u društvu temeljenom na znanju, doprinoseći stalno razvoju novih tehnika, ideja ili pristupa.	Profesionalne kompetencije: Ova osoba: - je sposobna za kritičku analizu, vrjednovanja i sintezu novih i složenih ideja. Osobne kompetencije: Ova osoba: - može u vezi sa svojim područjem stručnog i znanstvenog znanja komunicirati sa kolegama, širom znanstvene zajednice i društvom.

Sljedeći zadaci

Dokument "Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini" je tako nazvan, jer predstavlja početak jednog dugoročnog procesa izgradnje i uspostavljanja kvalifikacijskog okvira u našoj zemlji. Pa i onda kada budemo imali kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini koji sadrži uspješnu sintezu strateških ciljeva obrazovanja i svih njegovih socijalnih partnera, odnosno društva u cjelosti, i tada ćemo morati biti svjesni da ne može biti konačnog kvalifikacijskog okvira, budući da se okvir nužno mijenja sa izmjenama načina proizvodnje, posebice sa uvođenjem novih tehnologija.

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini predstavljaju naše strateško opredjeljenje na planu razvoja takvog standarda kvalifikacija koji će omogućiti našoj zemlji brži društveno-ekonomski napredak i održivost tog napretka.

U cilju ostvarenja tog opredjeljenja, potrebno je nastaviti sa daljnjim radom na kvalifikacijskom okviru u Bosni i Hercegovini, kako na njegovoj direktnoj razradi, tako i na anticipiranju pravnih i institucionalnih pretpostavki za njegovu provedbu u praksi.

Nužno je osigurati da su kvalifikacije u skladu sa vremenom, da odgovaraju potrebama tržišta rada i da su sukladne sa međunarodnim standardima, odnosno izgraditi mehanizme osiguranja kvaliteta kvalifikacija, što podrazumijeva i sustavno definiranje instrumenata unutarnje i spoljašnje evaluacije kvaliteta koji bi trebali odstraniti neprihvatljive različitosti u kvaliteti, prisutne sada u našoj zemlji.

To za sobom povlači i pitanje akreditacije obrazovnih ustanova koje nude kvalifikacije. Posebice je značajno u sve aktivnosti istopravno uključiti sve društvene partnere obrazovanja i druge relevantne zainteresirane strane. Krajnji cilj jeste izgradnja sistema koji će omogućiti bosanskohercegovačkim kompanijama da dobiju kvalificirane radnike, kao i olakšati mobilnost naših radnika na europskom tržištu rada.

Jedna od vrlo važnih sljedećih aktivnosti je izgradnja i uspostavljanje sistema priznavanja prethodno stečenog znanja, vještina i kompetencija kroz neformalno i informalno učenje. Osim projekcije infrastrukture, reguliranja procedura, metodologija i načina certificiranja prethodnog učenja, ovaj novi koncept podrazumijeva rješavanje i drugih pitanja, među prvima potrebu uvođenja kreditnog sustava i u srednje obrazovanje, na temelju europskog sistema prijenosa kredita u srednjem strukovnom obrazovanju (ECVET), na sličan način kako je Bolonjski proces to regulirao u području visokog obrazovanja. Pored toga, nužno je pristupiti izradi konkretnih deskriptora učenja za sva zanimanja pravljenih na osnovu generičkog okvira, kao i reformi nastavnih planova i programa na svim razinama obrazovanja sa ciljem da oni postanu temeljno sredstvo postizanja definiranih ishoda učenja. To otvara pitanje modularizacije nastavnih planova i programa u srednjem i visokom obrazovanju, redizajniranja postojećih i uvođenja novih kvalifikacija, kao i pitanje certificiranja i priznavanja djelomičnih kvalifikacija (tu formu već sada imamo u verifikaciji znanja stranog jezika i informacijskih tehnologija).

Proces izgradnje kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini nužno implicira i aktivnosti na usvajanju međunarodnih standarda za klasifikaciju, među prvima ISCED-a.

Kvalifikacijski okvir u Bosni i Hercegovini bi trebao obujmiti sve forme razvoja ljudskih resursa u našoj zemlji. Stoga je to dugoročan i ozbiljan zadatak kojem se treba pristupiti na osmišljen način, uz izraženu vještinu anticipiranja vremena koje će tek doći.

Osnove kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini predstavljaju strateško opredjeljenje naše zemlje za razvoj i održavanje visokog standarda kvalifikacija koje se stječu u obrazovanju u Bosni i Hercegovini.

U gornjem dijelu dokumenta su navedene samo nužne, temeljne aktivnosti koje ćemo poduzimati u sljedećem razdoblju sa ciljem uspostavljanja i razvoja kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini. Sukladno činjenici da bi se tim okvirom trebao

uspostaviti međunarodno priznat standard kvalifikacija u Bosni i Hercegovini, odnosno novi sustav, nužno je sagledati i našu zakonsku regulativu iz područja obrazovanja, u smislu analize stupnja njene adekvatnosti rečenim zahtjevima, kao i promisliti institucionalne pretpostavke za provedbu kvalifikacijskog okvira.

Imajući u vidu da je to dugoročni zadatak, pokazuje se potreba za brzim **utemeljenjem interresornog povjerenstva koje će izraditi i predložiti radni plan svih glavnih aktivnosti u okviru izrade kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini** (uključujući metodologiju, standarde, potrebna sredstva, rokove, operativne timove, i drugo),

Interresorno povjerenstvo za izradu okvira kvalifikacija u Bosni i Hercegovini čini 19 članova od po šest članova iz reda sva tri konstitutivna naroda i jedan iz reda ostalih, uz odgovarajuću regionalnu pripadnost.

Članovi Povjerenstva trebali bi biti predstavnici sektora obrazovanja, statistike, rada i zapošljavanja, te poslodavaca, akademske zajednice i drugih socijalnih partnera.

Povjerenstvo bi trebali činiti predstavnici sljedećih sektora/institucija: pet predstavnika sektora obrazovanja (Ministarstvo civilnih poslova - Sektor za obrazovanje; Federalna koordinacija ministara obrazovanja Bosne i Hercegovine: dva predstavnika županija; Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske; Odjela za obrazovanje u Vladi Brčko Distrikta); tri predstavnika Rektorskog zbora Bosne i Hercegovine; tri predstavnika agencija za obrazovanje u Bosni i Hercegovini (Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje; Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta i Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini); tri predstavnika iz područja statistike (Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku; tri predstavnika područja rada i zapošljavanja (Ministarstvo civilnih poslova - Odjel za rad i zapošljavanje, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike Bosne i Hercegovine, Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite Republike Srpske); jedan predstavnik gospodarstvenika Bosne i Hercegovine (Asocijacija gospodarstvenika Bosne i Hercegovine) i jedan predstavnik sindikata (Konfederacija sindikata Bosne i Hercegovine).

Ministarstvo civilnih poslova se zadužuje za provođenje procedure uspostavljanja Povjerenstva, a na temelju prijedloga liste kandidata od strane mjerodavnih obrazovnih i drugih vlasti, s tim što Ministarstvo civilnih poslova/Sektor za obrazovanje, će imenovati svog predstavnika u Povjerenstvo.

Povjerenstvo odlučuje većinom glasova ukupnog broja članova pod uvjetom da takvu većinu čine najmanje dvije trećine glasova predstavnika svakog konstitutivnog naroda.

Povjerenstvo većinom glasova ukupnog broja članova bira predsjedatelja/e.

Povjerenstvo, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova (koji je prethodno prihvatila Konferencija ministara obrazovanja u Bosni i Hercegovini) imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na mandat od jedne godine.

На основу члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр.30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 и 24/08), Савјет министара Босне и Херцеговине, на 146. сједници одржаној 24. марта 2011. године, донио је

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ОСНОВА КВАЛИФИКАЦИЈСКОГ ОКВИРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Члан 1.

(Предмет Одлуке и примјена)

- 1) Усвајају се "Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини" као почетни документ наредног процеса

изградње и успостављања квалификацијског оквира у нашој земљи, а на основама Европског квалификацијског оквира за cjеложивотно учење.

- (2) Документ усвојен овом одлуком представља оквир дјеловања за све институције и појединце који су, у складу са својим надлежностима, укључени у процес припрема квалификацијског оквира.

Члан 2.

(Формирање комисије и њен састав)

- (1) Савјет министара Босне и Херцеговине ће, на приједлог Министарства цивилних послова, именовати интересорну комисију за израду квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: Комисија) са задатком да изради и предложи радни план свих главних активности у оквиру израде квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини (укључујући методологију, стандарде, потребна средства, рокове, оперативне тимове и друго).
- (2) Комисију чини 19 чланова, по шест чланова из реда сва три конститутивна народа и један из реда осталих, уз одговарајућу регионалну припадност.
- (3) У погледу секторске заступљености, Комисију чини пет представника министарстава образовања (државни, ентитетски, кантонални и ниво Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине), три представника Ректорске конференције Босне и Херцеговине, три представника агенција за образовање формираних на државном нивоу, три представника агенција за статистику (државни и ентитетски ниво), три представника министарстава за рад и запошљавање (државни и ентитетски ниво), један представник Асоцијације послодаваца Босне и Херцеговине и један представник Конфедерације синдиката Босне и Херцеговине.

Члан 3.

(Процедура избора Комисије)

- (1) Министарство цивилних послова се задужује за провођење процедуре за избор Комисије, на основу приједлога листе кандидата добијених од стране надлежних образовних и других власти и институција, наведених у члану 2. став (3).
- (2) Комисију именује Савјет министара Босне и Херцеговине на приједлог Министарства цивилних послова, уз услов да је тај приједлог претходно прихваћен од стране Конференције министара образовања у Босни и Херцеговини.
- (3) Комисија се именује на мандат од једне године.

Члан 4.

(Начин одлучивања Комисије)

- (1) Комисија одлучује већином гласова укупног броја чланова под условом да такву већину чине најмање двије трећине гласова представника сваког конститутивног народа.
- (2) Комисија већином гласова укупног броја чланова бира предједавајућег/е.

Члан 5.

(Извршење Одлуке)

Задатак из члана 3. став (1) ове одлуке Министарство цивилних послова ће извршити у року од два мјесеца од дана одржавања прве сједнице Савјета министара у новом сазиву.

Члан 6.

(Саставни дио Одлуке)

Саставни дио ове одлуке су Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини.

Члан 7.

(Ступање на снагу)

Одлука ступа на снагу даном доношења и објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 47/11
24. марта 2011. године
Сарајево

Предједавајући
Савјета министара БиХ
Др **Никола Шпирић**, с. р.

ОСНОВЕ КВАЛИФИКАЦИЈСКОГ ОКВИРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Увод

Документ "Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини" (ОКО) заснива се на образовној традицији и садашњем стању у образовању у Босни и Херцеговини, те потребама развоја економије, појединца и друштва у цјелини, уз уважавање одредница Европског квалификацијског оквира (ЕКО) и одговарајућих европских и међународних прописа.

Основама квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини ствара се предуслов за израду "Квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини", који треба повезати претходне, садашње и будуће исходе учења, те их поставити у међусобне односе унутар Босне и Херцеговине, али и Европског квалификацијског оквира и европског образовног простора, а који би требао бити донешен најкасније до краја 2015. године. Полазне основе утврђене овим документом представљају и смјернице за усклађивање прописа којима се уређују подручја основног, средњег и високог образовања, односно cjеложивотног учења, али и боље повезивање промјена и потреба тржишта рада са образовним програмима у Босни и Херцеговини.

Остваривање стратешких циљева земаља Европске уније, почевши од циља да се креира најконкурентнија економија па до успостављања европског система вриједности који ће бити широко прихватљив, резултирало је и новим односом према образовању. Образовање се у Европској унији третира као један од кључних фактора за реализацију наведених стратешких одређјења.

Брзе измјене технологија и развој европског тржишта су пред образовне системе сваке чланице Европске уније, као и системе у државама које се желе придружити европској породици, па тако и у Босни и Херцеговини, поставиле бројне захтјеве, међу првима нужност системског вредновања образовања и обуке у свакој држави и његово упоређивање са образовним системима у другим државама, а на основу заједнички утврђеног референтног европског оквира.

Неопходност да образовање припрема стручњаке који ће успјешно одговорити на стално мијењајуће економске изазове, те динамично и ширеће тржиште рада, дефинитивно раскида са мишљењем о образовању као једном периоду живота, који има свој почетак и крај. Образовање постаје cjеложивотни процес, константа људског живота.

Након више година рада на материјалу, Европски парламент и Савјет Европске уније су априла 2008. године усвојили Европски квалификацијски оквир за cjеложивотно учење, као подстицај мобилности и cjеложивотног учења, чиме се испуњавају циљеви зацртани у Лисабонској стратегији за раст и запошљивост.

Европски квалификацијски оквир за cjеложивотно учење има за циљ олакшано упоређивање транспарентних квалификација и квалификацијских нивоа, што омогућава бржу мобилност тржишта рада, успостављање концепта cjеложивотног учења и осигурања квалитета образовања. Стратешки циљ Европског квалификацијског оквира је да осигура да квалификације задовољавају друштвене и економске потребе сваке земље понаособ и Европске уније у цјелини, да иза сваке квалификације стоји осигуран квалитет и да се на флексибилан начин омогући сваком појединцу и хоризонтални и вертикални напредак кроз квалификацијску лествицу.

Језгро Европског квалификацијског оквира се састоји од осам заједничких референтних нивоа у којима се класификују знања, вјештине и компетенције, постигнуте као исходи учења. Ових осам нивоа квалификацијског оквира генерички обухвата све нивое и типове образовања и дјелује као средство препознавања, разумијевања и упоређивања квалификација унутар земаља Европске уније.

Схватајући значај наведеног европског документа за своју даљу друштвено-економску реформу, посебно реформу

сектора образовања, Босна и Херцеговина у протеклих пет година предузима одређене активности са циљем изградње квалитетног оквира, заснованог на европском.

У два стратешка материјала, усвојена од Савјета министара Босне и Херцеговине, указано је на неопходност усвајања квалитетног оквира у Босни и Херцеговини: Стратегија развоја стручног образовања и обуке у Босни и Херцеговини за период 2007-2013. године ("Службени гласник БиХ" број 65/07); Стратешки правци развоја образовања у Босни и Херцеговини са планом имплементације 2008-2015 ("Службени гласник БиХ" број 63/08).

Поред тога, Савјет министара Босне и Херцеговине је крајем децембра 2007. године донио Одлуку о усвајању докумената потребних за даљу имплементацију Болоњског процеса у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ" број 13/08). Међу тим документима су и "Оквир за високошколске квалитетне квалификације у Босни и Херцеговини", "Државни акциони план за признавање квалификација у Босни и Херцеговини" (за високо образовање) и "Провођење Оквира за квалитетне квалификације за високо образовање у Босни и Херцеговини".

Оквир за високошколске квалитетне квалификације у Босни и Херцеговини је рађен на основу Квалитетног оквира европског простора високог образовања. Он даје генеричке дескрипторе исхода учења за три циклуса високог образовања, а у оквиру актуелних реформских пројеката се иде даље у његовој разради.

Са већ урађеним квалитетним оквиром за високо образовање било је лакше приступити изради квалитетног оквира за све степене образовања. Оквир за високошколске квалитетне квалификације у Босни и Херцеговини је интегрисан у Основе квалитетног оквира у Босни и Херцеговини.

Кратки појмовник квалитетног оквира

Европски квалитетни оквир (European Qualifications Framework - EQF) је инструмент успостављања нивоа квалификација организован тако да дјелује као средство препознавања и разумевања квалификација између националних квалитетних оквира.

Државни (национални) квалитетни оквир (National Qualifications Framework - NQF) је инструмент успоставе квалификација стечених у одређеној земљи, којим се дају основе за јасноћу, приступање, проходност, стицање и квалитет квалификација.

Квалитетни оквир у Босни и Херцеговини је инструмент успоставе квалификација стечених у Босни и Херцеговини, којим се дају основе за јасноћу, приступање, проходност, стицање и квалитет квалификација.

Европски квалитетни оквир за високо образовање је документ који је усвојила Конференција европских министара образовања у Бергену 2005. године, који дефинише генеричке дескрипторе за сваки од три циклуса високог образовања, и који се примјењује у свим државама потписницама болоњског процеса.

Квалификација означава формални назив за резултат процеса процјене и валидације који је добијен онда када компетентно тијело одреди да је појединац остварио исходе учења према предвиђеним стандардима.

Исходи учења представљају изјаву о томе шта ученик/студент/особа која учи зна, разумеје и може да обавља на основу завршеног процеса учења, дефинисаних кроз знање, вјештине и компетенције.

ISCED (International Standard Classification of Education) је међународна стандардна класификација образовања.

Знање означава резултат усвајања информација кроз процес учења. Знање је скуп чињеница, принципа, теорија и пракси које се односе на подручје рада или изучавања. У контексту Европског квалитетног оквира за цијеложивотно учење знање се описује као теоретско и/или чињенично.

Вјештине представљају способност примјене знања и кориштења принципа "знати како" да се изврши одређени задатак и да се ријеши проблем. У контексту Европског квалитетног оквира, вјештине се дефинишу као когнитивне (укључују кориштење логичког, интуитивног и креативног размишљања), практичне (укључујући физичку спретност и кориштење метода, материјала, справа и инструмената) и социјалне вјештине (вјештине комуницирања и сарадње, емоционална интелигенција и друге).

Компетенције означавају способност примјене знања, вјештина и личних, социјалних и методолошких способности, на радном мјесту или током учења, као и у приватном и професионалном развоју. У контексту Европског квалитетног оквира компетенције су описане као одговорност и самосталност.

Цјеложивотно учење подразумијева интеграцију формалног, неформалног и информалног учења како би се стекле могућности за стално унапријеђење квалитета живљења.

Формално образовање је учење усмјерено од стране наставника или инструктора које се стиче у образовним установама, а према наставним плановима и програмима одобреним од надлежних образовних власти.

Неформално образовање је организован процес учења и образовања усмјерен ка усавршавању, специјализацији и допуњавању знања, вјештина и способности према посебним програмима које изводе организатори образовања (редовне школе, центри за обуку, компаније, агенције и слично).

Информално учење је непланирано учење и стицање знања кроз свакодневне активности.

Инклузивно образовање подразумијева право на образовање сваке особе током цијелог живота, посебно право дјеце са потешкоћама у развоју на укључивање у редовну наставу, као и право надарене дјеце на максимални развој њиховог потенцијала.

Циљеви и начела Основа квалитетног оквира у Босни и Херцеговини

Квалитетни оквир у Босни и Херцеговини је неопходан инструмент за осигуравање једнаког кориштења и примјене стандарда: образовања, знања, квалификација, стручности и сертификација пружаоца образовних услуга. Он одређује стандарде постигнућа који се очекују од ученика и одраслих који су стекли одређену диплому-сертификат. Њим се истовремено гарантује једнакост и кредибилитет и за послодавце и за оне који уче.

Циљеви квалитетног оквира у Босни и Херцеговини су:

- разумевање различитих врста квалификација и њихових односа;
- разумљив приказ образовних постигнућа за послодавце, полазнике образовања и родитеље;
- усмјеравање појединца у погледу избора образовања и каријере; олакшавање мобилности и транспарентнија доступност образовању током цијелог живота;
- олакшавање препознавања и признавања домаћих квалификација у иностранству и иностраних у нашој земљи;
- да служи квалитетној запошљивости; ствара претпоставке за изградњу система вредновања и признавања компетенција стечених у неформалном и информалном образовању;
- стварање претпоставки за увођење система управљања квалитетом постојећих и нових квалификација;
- унапређење сарадње образовања са свим социјалним партнерима;
- промовисање образовања.

Претходном треба додати и чињенице да квалитетни оквир служи као референтна тачка за координацију израде наставних планова и програма, метода учења и оцјењивања, те начина мониторинга образовног процеса. Стога је

транспарентност квалификација посебно важна, не само у домаћим релацијама, него и у регионалном и међународном контексту. Сви наведени елементи значе интензивну припрему нашег друштва за европску интеграцију у области образовања.

Основна **начела** при изради Основа квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини су:

- Уважавање традиције и садашњег стања у образовању у Босни и Херцеговини;
- Уважавање смјерница Европске уније, искустава других држава у изградњи властитих квалификацијских нивоа и припрема друштва за Европске интеграције;
- Транспарентност постојећих и нових квалификација;
- Прецизирање нивоа и врсте квалификација;
- Хоризонтална мобилност и вертикална проходност компетенција између различитих подсистема образовања;
- Изградња партнерства са свим заинтересованим странама: надлежним образовним властима и институцијама, статистичким системима, послодавцима, синдикатима, пружаоцима услуга образовања, академском заједницом, цивилним друштвом и другима.

Сваки од поменутих циљева и начела подразумијева даљу разраду и образложење кроз израду самог квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини.

Усвајање Основа квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини за нашу земљу има посебан значај, с обзиром на слабе везе између квалификација и компетенција за одређено радно мјесто, те недостатак кохерентности у системима постојећих квалификација у Босни и Херцеговини. Стога, Босна и Херцеговина посебно треба бити отворена за даљу разраду и перманентно усавршавање квалификацијског оквира.

Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини

Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини је први документ Босне и Херцеговине о квалификацијском

оквиру за све нивое образовања, којег је неопходно даље развијати у наредном вишегодишњем периоду.

Документ Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини је усклађен са Европским квалификацијским оквиrom за цјеложивотно учење. Он дефинише, координира, управља и смијешта квалификације у структуру од осам референтних нивоа (од којих неки могу имати поднивоје). Сваки референтни ниво обухвата дефинисану комбинацију знања, вјештина и компетенција, односно стандард постигнућа тог и претходних квалификацијских нивоа, из чега се може закључити да сваки виши квалификацијски ниво имплицира да особа има више знања, вјештина и компетенција као исхода учења.

Нивои овог оквира одређују постигнућа у било којој области образовања и обуке, без обзира на начин образовања, што омогућава упоређивање квалификација на основу истог системског вредновања и већу објективност у оцјењивању постигнућа. Тиме се олакшава вертикална и хоризонтална проходност кроз цијели систем образовања и обуке, како у земљи, тако и изван ње.

Исходи учења дефинисани су дескрипторима који описују очекивана знања, вјештине и компетенције за сваки квалификацијски ниво (и евентуалне поднивоје), од основног образовања до нивоа доктората.

Овај оквир је дизајниран тако да служи као опис за различите квалификације у Босни и Херцеговини, без обзира на начин образовања у образовним установама, центрима за обуку, на радним мјестима, у приватном животу, итд. То значи да Основе квалификацијског оквира у Босни и Херцеговини описују исходе учења који су постигнути кроз формално и неформално образовање и информално учење. Оквир помаже да се повежу резултати ових различитих форми учења кроз евалуацију исхода учења.

Нивои Основа квалификационог оквира у Босни и Херцеговини

Ниво	Типови образовања и обуке	Титула квалификације (Позиција на тржишту рада)	Тип дипломе (Диплома / Сертификат / Ниво образовања)
1	Основно образовање	Неквалификовани радник	Свједочанство о завршеном основном образовању
2	Програми стручног оспособљавања	Нискоквалификовани радник	Свједочанство/увјерење о завршеном програму или образовању за стицање ниже стручне спреме, који садржи следеће податке: - дужину трајања образовања; - знање, вјештине и компетенције које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
3	Средње стручно образовање и обука	Квалификовани радник за одређено занимање	Диплома/Свједочанство/Увјерење о положеном завршном испиту са практичним радом уз додатак који садржи следеће податке: - ниво квалификације; - знање, вјештине и компетенције које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
4	Средње техничко образовање	Специјализовани квалификовани радник за техничка и сродна занимања	Диплома/Свједочанство о положеној матури уз додатак који садржи следеће податке: - ниво квалификације; - смјер који је особа завршила са специфичним знањем, вјештинама и компетенцијама које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
	Средње опште образовање	Општи квалификовани радник	Диплома о положеној матури уз додатак који садржи следеће: - ниво квалификације; - смјер који је особа завршила са специфичним знањима; вјештинама и компетенцијама; - остала знања, вјештине и компетенције које посједује.

5	Постсекундарно образовање, укључујући мајсторске и сродне испите	Висококвалификовани радник специјализован за одређено занимање	Диплома/Свједочанство о завршеном постсекундарном образовању или положеном мајсторском и/или сродном испиту за одређено занимање уз додатак који садржи сљедеће: - ниво квалификације; - дужину трајања образовања; - смјер или врсту испита који је особа завршила са специфичним знањима, вјештинама и компетенцијама; - остала знања, вјештине и компетенције које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
6	Први циклус високог образовања	Титуле квалификација и садржај Дипломе и Додатка дипломи за нивое 6, 7 и 8 биће ријешене доношењем „Правилника о кориштењу академских титула, те стицању научних и стручних звања“ ¹	- Диплома високошколске установе - Додатак дипломи
7	Други циклус високог образовања		- Магистарска диплома - Додатак дипломи
8	Трећи циклус високог образовања		- Диплома доктората - Додатак дипломи

¹ Назив подзаконског акта дефинисан је чланом 6. Оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, број 59/07).

**НИВОИ ОСНОВА КВАЛИФИКАЦИЈСКОГ ОКВИРА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ**
(табеларни приказ)

Однос према ISCED нивоима и ЕКО-у (EQF)		Основе квалификацијског оквира			Ранији систем у Босни и Херцеговини заснован на степенима стручне спреме		
ISCED ниво	ЕКО (EQF)	Квалификација	Завршено образовање	Ниво	Степен стручне спреме	Завршена школа	Квалификација
1 и 2А	1	Неквалификовани радник	Основно образовање	1	I.	Основна школа	Неквалификовани радник (НК)
2Б	2	Нискоквалификовани радник	Програми стручног оспособљавања	2	II.	Основна школа и стручна оспособљеност	Полуквалификовани радник (ПКВ)
3В	3	Квалификовани радник	Средње стручно образовање и обука	3	III.	Трогодишња средња школа	Квалификовани радник - КВ (средња стручна спрема) ИИИ. степен
3А 3Б	4	Општи или специјализовани квалификовани радник	Средње опште и техничко образовање	4	IV.	Четверогодишња средња школа	Средња стручна спрема – ИВ. степен
4А 4Б	5	Висококвалификовани радник специјализован за одређено занимање	Постсекударно образовање укључујући мајсторске и сродне испите	5	V.	Специјализација на основу стручности средњег образовања	Висококвалификовани радник - ВКВ
5Б	6	Бацелор или Баццалауреат	Први циклус високог образовања	6	VI.	Виша школа	Виша стручна спрема - ВПИС
5А	7	Мастер	Други циклус високог образовања	7	VII/1	Факултет - основне студије	Висока стручна спрема - ВСС
					VII/1	Специјализација	Магистар специјалиста
5	8	Докторат	Трећи циклус високог образовања	8	VII/2	Магистериј	Магистар наука ²
6					VIII.	Докторат	Доктор наука

Треба напоменути да ће се однос између постојећег система у Босни и Херцеговини, који је заснован на степенима стручне спреме и квалификација дефинисаних Европским квалификацијским оквиром (ЕКО или EQF), детаљније разрађивати и дефинисати измјенама и допунама постојећих закона, те по потреби и посебном законском регулативом и подзаконским актима.

² У нивоу 8 квалификација магистар наука не може се користити за предлагање стицања нових квалификација, већ само за препознавање постојећих квалификација, те оних које су се стекле или ће се стећи у иностранству.

Генерички дескриптори квалификацијских нивоа по исходима учења

Ниво	Знање (чињенично и теоретско)	Вјештине (спознајне, психомоторичке и социјалне)	Компетенције (самосталност и одговорност)
1	Ова особа: • посједује основна општа знања и показује њихово разумијевање.	Ова особа: • посједује основне опште вјештине и способна је за једноставна конкретна логичка размишљања (потребна за извршење једноставних конкретних задатака) у познатим условима; посједује основне вјештине из информационо-комуникацијских технологија • је способна да примијени основно опште знање у пракси; • може прикупљати и организовати дате информације и јасно их предочити у вербалној и писаној форми	Професионалне компетенције: Ова особа: • има капацитет за извршење једноставних задатака уз непосредни стручни и стални надзор у познатим условима; Личне компетенције³: Ова особа: • показује спремност за примјену знања и преузимање ограничене одговорности за извршавање једноставних задатака у познатим условима.
2	Ова особа: • посједује <u>успе</u>, за одређену област везана теоретска и практична знања и у могућности је да их примјењује у извршавању задатака унутар подручја рада или учења (укључујући и исправно кориштење стручног рјечника).	Ова особа: • посједује <u>успе</u>, за одређену област везане, практичне вјештине (нпр. способност кориштења једноставних метода, алата, инструмената и материјала) у познатим условима; • посједује <u>једноставна конкретна логичка размишљања</u> потребна за примјену релевантних информација у извршењу скупа једноставних и/или сложенијих рутинских задатака у познатим условима.	Професионалне компетенције: Ова особа: • има капацитет да проналази рјешења и да извршава једноставне и/или сложеније задатке за познате проблеме уз стручни непосредни надзор у познатим условима; Личне компетенције: Ова особа: • преузима ограничену одговорност за извршење једноставних и/или сложенијих задатака у познатим условима и за властито учење.
3	Ова особа: • посједује за одређену област практично и теоретско знање (чињенице, принципе, процесе и опште концепте везане за подручје рада или учења); • има капацитет да анализира чињенице унутар подручја рада или учења.	Ова особа: • посједује <u>шире</u>, за одређену област везане, <u>практичне вјештине</u>, у промјењивим условима; • посједује <u>конкретна креативна и једноставна апстрактна размишљања</u>, те способност извођења сложених покрета, задатака и рјешавање проблема одабиром и примјеном <u>основних метода, алата, информација и материјала</u>, у промјењивим условима; • може прикупљати, одабирати и употребљавати релевантне информације из разних извора.	Професионалне компетенције: Ова особа: • демонстрира ограничено практично искуство у раду или учењу; • има капацитет за обављање задатака уз усмјеравање и прилагођавање властитог понашања унутар заданих смјерница у промјењивим условима. Личне компетенције: Ова особа: • преузима ограничену одговорност за извршење једноставних и/или сложенијих задатака у промјењивим условима и за властито учење.

³ Укључујући кључне компетенције за цјеложивотно учење

			• Учествоује у раду као члан тима • Показује позитиван став према кључним компетенцијама цјеложивотног учења –као нпр. учење страних језика • Посједује осјећај за иницијативу и предузетништво и грађанске компетенције
4	Ова особа: • посједује значајно, за одређену област везано, теоретско и практично знање. • има капацитет да анализира чињенице и теоретска знања унутар подручја рада или учења.	Ова особа: • је способна да примјењује општа и специјалистичка знања и вјештине у промјењивим условима. • има способност <u>једноставних апстрактних логичких и креативних размишљања</u> и извођења сложених покрета, те сложену употребу метода, инструмената, алата и материјала, потребних за одабир и примјену релевантних информација у извршењу скупа сложених специфичних задатака, у промјењивим условима; • може прикупљати, одабирати и употребљавати релевантне информације из разних извора.	Професионалне компетенције: Ова особа: • демонстрира практично искуство у раду или учењу; • има капацитет за обављање сложених задатака и рјешава проблеме самостално; • има капацитет да надгледа друге. Личне компетенције: Ова особа: • преузима дјелимичну одговорност за вредновање и унапређење активности у промјењивим условима; • показује самоусмјеравање у учењу, те вољу и позитиван став према кључним компетенцијама цјеложивотног учења као што је нпр. учити како учити и слично.
5	Ова особа: • посједује широко теоретско и чињенично знање, као и специјализовано практично знање везано за одређену област учења или рада; • има способност анализирања и синтетизирања чињеница и теоријских знања, као и њихово вредновање; • има способност практичне примјене теоријских знања и чињеница, те њихово анализирање, синтетизирање и вредновање.	Ова особа: • посједује широке, за одређену област везане, теоретске и практичне вјештине. • има способност једноставних апстрактних креативних размишљања потребних за <u>развијање рјешења апстрактних проблема у дјелимично непредвидивим условима.</u> • има способност сложене употребе метода, инструмената, алата и материјала и извођења сложених покрета у <u>дјелимично непредвидивим условима</u>, као и израду једноставних метода, инструмената, алата и материјала.	Професионалне компетенције: Ова особа: • демонстрира широко практично искуство у раду или учењу; • демонстрира капацитет да примјењује знање и вјештине у изналажењу стратешких рјешења за добро дефинисане апстрактне и конкретне проблеме; • има капацитет за преузимање пуне одговорности у управљању/координирању људи и пројеката у дјелимично непредвидивим условима; • има ограничену одговорност за вредновање унапређења активности у дјелимично непредвидивим условима. Личне компетенције: Ова особа: • показује независност у учењу, те вољу и позитиван став према кључним компетенцијама цјеложивотног учења као што је нпр. учити како учити; комуникација на страним језицима; дигиталне компетенције; осјећај за иницијативу и предузетништво
	Ова особа: • показује знање и разумијевање у подручју	Ова особа: • може примјенити детаљно знање и критичко разумијевање	Професионалне компетенције: Ова особа: • има способност да прикупља и

6	студија, које се надовезује на њихово средњошколско образовање и које је уобичајено на том нивоу, уз подршку одговарајућих ресурса за учење (текстова и информацијских технологија), које укључује неке аспекте који ће се заснивати на познавању најнапреднијих достигнућа у датом подручју студија.	принципа везаних за дато подручје студија/дисциплине примјени на начин који показује професионалан приступ раду или струци, те посједује компетенције које се обично показују формирањем и поткрепљивањем аргумената и рјешавањем проблема унутар датог подручја студија; • може примјени основне методе стицања знања и апликативна истраживања у датој дисциплини, те је у стању да одлучи о томе који приступ да употреби за рјешавање датог проблема, и свјесна је тога у којој мјери је одабрани приступ примјерен рјешавању таквог проблема; • може комуницирати користећи знање једног или више страних језика, и комуникацијских технологија, информације, идеје, проблеме и рјешења, и аудиторију који није специјализован и који је специјализован за дато подручје изучавања.	тумачи релевантне податке (обично унутар датог подручја студија) на основу којих доноси судове који садрже размишљања о релевантним друштвеним научним или етичким питањима. Личне компетенције: Ова особа: • је изградила вјештине учења неопходне за даљи студиј, уз висок степен аутономије и академских вјештина и својстава неопходних за истраживачки рад, схватање и процену нових информација, концепата и доказа из различитих извора; • посједује темељ за будуће самоусмјеравање и цијеложивотно учење; • је стекла интерперсоналне вјештине и вјештине тимског рада, примјерене за запошљавање и/или даљи студиј.
7	Ова особа: • може показати систематично разумјевање и савладавање знања у свом подручју студија/дисциплини, које се темељи на, односно проширује и/или надограђује са нивоом додипломског студија (први степен), и што представља основ или могућност за оригиналност при развоју и/или примјени идеја, обично у контексту истраживачког рада.	Ова особа: • може примјени своје знање и разумјевање, као и способности рјешавања проблема, на нове и непознате средине унутар ширег (или интердисциплинарног) контекста у вези са њиховим подручјем студија; • може примјени концептуално и апстрактно размишљање, уз висок ниво способности и креативности, чиме се омогућава: - критичка оцјена тренутног истраживачког и академског рада на највишем нивоу у датој дисциплини, - оцјена различитих методологија, формирање критичког мишљења и понуда алтернативних рјешења.	Професионалне компетенције: Ова особа: • има способност да интегрише знање и бави се сложеним проблемима, те да формулише судове на основу непотпуних или ограничених информација, али уз размишљање о социјалним и етичким одговорностима везаним за примјену њиховог знања или судова; • може преносити своје закључке, знање и размишљања на којима се они темеље, уз кориштење одговарајућег/ одговарајућих језика, аудиторију који није специјализован и који је специјализован, јасно и недвосмислено. Личне компетенције: Ова особа: • је у стању да своје знање подигне на виши ниво, продуби разумјевање свог подручја студија или дисциплине, и континуирано развија сопствене вјештине, кроз самостално учење и развој; • има вјештине учења које јој омогућавају да настави студиј на начин који ће углавном бити самоусмјерен и аутономан; • је стекла интерперсоналне вјештине и вјештине тимског рада,

			примјерене различитим контекстима учења и запослења, те показује способност вођења и/или покретања иницијативе и даје допринос промјени и развоју.
8	Ова особа: показује систематично разумијевање подручја студија и владање вјештинама и методама истраживачког рада у вези са задатим подручјем.	Ова особа: - показује способност да дефинише студијски пројекат истраживања, а затим проведе истраживање у складу са методологијом дате науке; - оригиналним истраживањем даје властити научни допринос који проширује границе спознаје у датој области; - ће наставити научна истраживања и развој те бити покретач и носилац напретка у друштву заснованом на знању, доприносећи стално развоју нових техника, идеја или приступа.	Професионалне компетенције: Ова особа: - је способна за критичку анализу, вредновање и синтезу нових и сложених идеја. Личне компетенције: Ова особа: - може у вези са својим подручјем стручног и научног знања комуницирати са колегама, широм научном заједницом и друштвом.

Наредни задаци

Документ Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини је тако назван, јер едставља очетак једног дугорочног процеса изградње и успостављања квалификационог оквира у нашој земљи. Па и онда када будемо имали квалификационо оквир у Босни и Херцеговини који садржи успјешну синтезу стратешких циљева образовања и свих његових социјалних партнера, односно друштва у цјелини, и тада ћемо морати бити свјесни да не може бити коначног квалификационог оквира, јер се тај оквир неопходно мијења са измјенама начина произвођења, посебно са увођењем нових технологија.

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини представљају наше стратешко одређење на плану развоја таквог стандарда квалификација који ће омогућити нашој земљи бржи друштвено-економски напредак и одрживост тог напретка.

Да би се то одређење реализовало, потребно је наставити са даљим радом на квалификационом оквиру у Босни и Херцеговини, како на његовој директној разради, тако и на антиципирању правних и институционалних претпоставки за његово провођење у пракси.

Неопходно је осигурати да су квалификације у складу са временом, да одговарају потребама тржишта рада и да су у складу са међународним стандардима, односно изградити механизме осигурања квалитета квалификација, што подразумева и системско дефинисање инструмената интерне и екстерне евалуације квалитета који би требали одстранити неприхватљиве различитости у квалитету, присутне сада у нашој земљи.

То за собом повлачи и питање акредитације образовних установа које нуде квалификације. Посебно је значајно у све активности равноправно укључити све друштвене partnere образовања и друге релевантне заинтересоване стране. Крајњи циљ јесте изградња система који ће омогућити босанскохерцеговачким компанијама да добију квалификоване раднике, као и олакшати мобилност наших радника на европском тржишту рада.

Једна од веома важних наредних активности је изградња и успостављање система признавања претходно стеченог знања, вјештина и компетенција кроз неформално и информално учење. Осим пројекције инфраструктуре, регулисања процедура, методологија и начина сертификарања претходног учења, овај нови концепт подразумева рјешавање и других питања, међу првима потребу увођења кредитног система и у средње образовање, на основи европског система трансфера кредита у средњем стручном образовању (ECVET), на сличан начин како је Болоњски процес то регулисао у области високог образовања. Поред тога, неопходно је приступити изради конкретних дескриптора учења за сва занимања прављених на основу генеричког оквира, као и реформи наставних планова и програма на свим нивоима образовања са циљем да они постану основно средство постизања дефинисаних исхода учења. То отвара питање модуларизације наставних планова и програма у средњем и високом образовању, дизајнирања постојећих и увођења нових квалификација, као и питање сертификарања и признавања дјелимичних квалификација (ту форму већ сада имамо у верификацији знања страног језика и информационог технологија).

Процес изградње квалификационог оквира у Босни и Херцеговини неопходно имплицира и активности на усвајању међународних стандарда за класификацију, међу првима ISCED-a.

Квалификационо оквир у Босни и Херцеговини би требало обухватити све форме развоја људских ресурса у нашој земљи. Стога је то дугорочан и озбиљан задатак којем се треба приступити на осмишљен начин, уз изражену вјештину антиципирања времена које ће тек доћи.

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини представљају стратешко одређење наше земље за развој и

одржавање високог стандарда квалификација које се стичу у образовању у Босни и Херцеговини.

У претходном тексту су наведене само битне, основне активности које ћемо подузимати у наредном периоду са циљем успостављања и развоја квалификационог оквира у Босни и Херцеговини. С обзиром на чињеницу да би се тим оквиром требао успоставити међународно признат стандард квалификација у Босни и Херцеговини, односно нови систем, неопходно је сагледати и нашу законску регулативу из области образовања, у смислу анализе степена њене адекватности реченим захтјевима, као и промислити институционалне претпоставке за извршење квалификационог оквира.

С обзиром на чињеницу да је то дугорочни задатак, показује се потреба за брзим **формирањем интересорне комисије која ће израдити и предложити радни план свих главних активности у оквиру израде квалификационог оквира у Босни и Херцеговини** (укључујући методологију, стандарде, потребна средства, рокове, оперативне тимове, и друго).

Интересорну Комисију за израду оквира квалификација у Босни и Херцеговини чини 19 чланова од по 6 чланова из реда сва три конститутивна народа и један из реда осталих, уз одговарајућу регионалну припадност.

Чланови Комисије требали би бити представници сектора образовања, статистике, рада и запошљавања, те послодаваца, академске заједнице и других социјалних партнера.

Комисију би требали чинити представници следећих сектора/институција: 5 представника сектора образовања (Министарство цивилних послова - Сектор за образовање; Федерална координација министара образовања; 2 представника кантона; Министарство просвете и културе Републике Српске; Одјел за образовање у Влади Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине); 3 представника Ректорске конференције Босне и Херцеговине; 3 представника агенција за образовање у Босни и Херцеговини (Агенција за предшколско, основно и средње образовање; Агенција за развој високог образовања и осигурање квалитета и Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања); 3 представника сектора статистике (Агенција за статистику Босне и Херцеговине, Федерални завод за статистику, Републички завод за статистику Републике Српске); 3 представника сектора за рад и запошљавање (Министарство цивилних послова - Одсјек за рад и запошљавање, Федерално министарство рада и социјалне политике, Министарство рада и борачко инвалидске заштите Републике Српске); 1 представник послодаваца Босне и Херцеговине (Асоцијација послодаваца Босне и Херцеговине) и 1 представник синдиката (Конфедерација синдиката Босне и Херцеговине).

Министарство цивилних послова се задужује за провођење процедуре успостављања Комисије, а на основу приједлога листе кандидата од стране надлежних образовних и других власти, с тим што Министарство цивилних послова / Сектор за образовање именује свог представника у Комисију.

Комисија одлучује већином гласова укупног броја чланова под условом да такву већину чине најмање двије трећине гласова представника сваког конститутивног народа.

Комисија већином гласова укупног броја чланова бира председавајућег/е.

Комисију, на приједлог Министарства цивилних послова (који је претходно прихватила Конференција министара образовања у Босни и Херцеговини) именује Савјет министара Босне и Херцеговине на мандат од једне године.

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BiH

110

Na osnovu člana 16. Zakona o upravi Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02), člana 4. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH ("Službeni